

„Gods daden herdacht”

Predicaties

gehouden ter gelegenheid van de bevrijding van ons land

door

Ds. W. C. Lamain

Predikant der Gereformeerde Gemeente te Rijssen

TWEEDE DRUK

1946 • GEBR. WESTSTRATE, UITGEVERS • WEMELDINGE

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2010**

INHOUD

Voorwoord

1. PREDIKATIE gehouden op woensdag 11 april ter gelegenheid van de bevrijding van Rijssen, over Jesaja 17: 14.

„Ten tijde des avonds, zie, zo is er verschrikking; eer het morgen is, is hij er niet meer; dit is het deel dergenen, die ons beroven en het lot dergenen die ons plunderen”. Jesaja 17: 14.

2. PREDIKATIE gehouden bij de bevrijding van ons laad over 2 Kronieken 29:10.

Nu is het in mijn hart een verbond te maken met de Heere, de God Israëls, opdat de hitte Zijns toorns van ons afkere. 2 Kronieken 29: 10

3. PREDIKATIE gehouden na de algehele Vrede in Nederland over 1 Koningen 8: 56-58 op Zondagavond 6 mei 1945.

“Geloofd zij de Heere, die Zijn volk Israël rust gegeven heeft, naar alles dat Hij gesproken heeft; niet een enig woord is er gevallen van al Zijn goede woorden, die Hij gesproken heeft door de dienst van Mozes Zijn knecht.

De Heere onze God zij met ons, gelijk Hij geweest is met onze vaders; Hij verlate ons niet en begeve ons niet, neigende tot Zich ons hart, om in al Zijn wegen te wandelen, en om te houden Zijn geboden, Zijn inzettingen en Zijn rechten welke Hij onzen vaders geboden heeft". Koningen 8: 56-58

VOORREDE.

Na een zware druk van bijna vijf jaren heeft het de God van onze vaders behaagd om ons volk en vaderland te verlossen van het ongoedertieren volk. God heeft in Zijn toorn des ontfermens gedacht: naar de grootheid Zijner goedertierenheid in Christus verademing schonken. Met vrijmoedigheid mogen wij wel zeggen: *Dit is van den Heere geschied en het is wonderlijk in onze ogen.*

Het was vanwege onze zonden dat de Heere ons zo diep vernederde en lange tijd het zuchten onder de Duitse overheersing. Veel leed en ellende kwamen er allerwegen over de wereld en ook niet het minst over ons vaderland. Het werd al maar banger en vooral laatste tijden werd het van alle zijden benauwd. Nederland kwam als aan de rand van de afgrond. Veel rouw kwam er ook over de plaats onzer inwoning, die God voor ons persoonlijk voor ons gezin in Zijn grote goedertierenheid als een „Pella" had schikt. In vele gezinnen kwam er leed en droefheid en vooral de laatste weken en dagen waren zeer bang. Het was schrik en vreze van rondom.

Maar in de nacht van 8 op 9 april verliet eensklaps de Duitse bezetting, die zich overal had ingegraven en vele stellingen had gebouwd, onze stad. God zelf had hen weggevaagd en ijlings doen vluchten. Op die Maandagmorgen van 9 april was niet één Duitse soldaat meer te zien en rolden de tanks van de Canadezen onze plaats binnen. Rondom Rijssen was verwoed gevochten, maar God gaf aan onze stad verlossing zonder dat er een schot gelost werd.

Op verzoek van de plaatselijke autoriteiten werd er een algemene dankdag uitgeroepen, die plaats zou hebben op woensdag 11 april. Ook wij mochten op die dag driemaal vergaderen om in onze beide gemeenten de weldadigheden des Heeren te gedenken in het midden Zijns tempels.

's Morgens sprak ik over Jesaja 17 14, 's avonds over 2 Kronieken 29 en op 6 mei over 1 Kon. 8: 56-58.

Niet alleen uit onze gemeente, maar ook uit zoveel andere gemeente drong men aan op de uitgave van de gedane predicatiën. Een weg die predicatiën het licht te doen zien werd geopend toen een uitgever uit het Zeeuwse gewest mij verzocht tot het schrijven van preken die verband hielden met de bevrijding van ons land.

Hoezeer overtuigd van het gebrekvolle van die predicatiën, heb ik lust ontvangen om onder biddend opzien tot de Heere de predicatiën 's morgens en 's avonds uit te schrijven en door de druk gemeen te maken.

De derde predicatie is gehouden bij de algehele bevrijding van ons land 6 mei 1945.

Het zijn als vanzelfsprekend „gelegenheidspredicatiën. God mocht verzoening doen over hetgeen niet is naar de reinheid Zijns Heiligdoms, en wat van Hem is in deze predicatiën zegenen tot Zijn eer en heerlijkheid.

Hij bedauwe deze leerredenen met Zijn Geest en heilige ze om Christus' wil aan de harten van jong en oud tot lering en bekering, tot bemoediging van het Sion Gods in ons bevrijde vaderland.

*„Een ieder moet tot deze tijden
De hoogheid des Heeren belijden
En prijzen Zijnen Name goed
Elk verkondige met der spoed
Allen volkeren nu voortaan
De werken die Hij heeft gedaan”.*

Psalm 105, Datheen.

Uw heilwensende leraar,

Ds. W. C. Lamain.

5 juni 1945

1. PREDIKATIE gehouden op woensdag 11 april ter gelegenheid van de bevrijding van Rijssen, over Jesaja 17: 14.

Voorzang Ps. 126: 1-2.

Ps. 105: 1.

Geliefden,

Met hetgeen wij daar samen zongen uit Ps. 126: 1: „De Heere heeft grote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd“, mogen wij in deze gewichtige ure elkaar wel begroeten. *God zelf heeft onzen druk verlicht.*

Vanaf 10 mei 1910 was de rust ons opgezegd, en was een enge hand om onze lendenen gelegd. Bijna vijf jaren hebben wij gezocht onder vreemde heerschappij, en was de rust niet alleen uit ons land, maar ook int onze straten, huizen en harten weggenomen. Een zee van ellende werd over ons land en volk uitgegoten. Zeker, wie onzer zal het ontkennen, dat de hand des Heeren tegen ons uitgestrekt was, en dat hetgeen, dat over ons kwam, de vrucht was van onze zonde en van onze droeve verlatenheid van de Heere.

Het oordeel Gods kwam niet zonder dat wij voorbereid waren. Och, nee, jaar na jaar was het ons voorgehouden, dat God met Zijn strafgerichten ons zou bezoeken. Het: “Land, land, land hoor des Heeren woord!”, was als van de hemel ons tegengeklonken. De zonde was ten top gestegen en de verharding nam hand over hand toe. Tegen alle vermaningen en waarschuwingen in, gingen wij door in de zonde. Van hoog tot laag, van overheid tot onderdaan werden Gods wetten met voeten getreden. De verachting van Gods dag en de versmading van Zijn inzettingen namen toe, de brooddronkenheid en de onverschilligheid werden van tijd tot tijd groter. God werd weggebannen en al driester en bruter werd de roep: „Laat ons Zijn banden breken en Zijn touwen van ons werpen”.

En daarenboven het oordeel begon van Gods huis. De vreze Gods en de praktijk der Godzaligheid kwamen hoe langer hoe meer op de achtergrond. De dam, die weleer opgericht was tegen de zonde, was weggefallen, zodat men de zonde vrijuit sprak als op de straten van Sodom. De kostelijke kinderen Sions, eenmaal tegen fijn goud geschat, waren de aarden flessen gelijk geworden. Wereldgelijkvormigheid kwam de Kerk binnen. Eigenwil en eigenzin kwamen op de troon, Alles was als in diepe slaap verzonken en wie werd er nog gevonden, die zijn klederen niet bevlekt had, gelijk de weinigen van Sardis?

Als een donderslag uit de heldere hemel viel de vijand binnen en overschreed onze grenzen. Zo menigmaal was plechtig verzekerd, dat onze neutraliteit geëerbiedigd zou worden, maar de eden werden gebroken. Wat ontzaglijk was dat binnenvallen van de Duitse legers; er was geen stuiten aan. Werd op sommige plaatsen in ons vaderland door onze mannen en jongens gevochten, gestreden met bijna bovenmenselijke kracht. Door velen werd gevloekt, maar ook door sommigen van onze manschappen in loopgraven en stellingen werd nog tot God geroepen. Knieën werden er nog gebogen voor de God der vaderen, verzuchtingen gingen er op in de binnenkamers tot Gods troon, maar het oordeel was vast besloten. Onze roemruchtige vaderen streden tachtig jaren tegen het zo machtige en rijke Spanje en God beschaamde hen niet. In deze oorlog echter was het in enkele dagen voor ons vaderland beslist. Nederland capituleerde. O, wat heeft God de spot gedreven met het ijdel vertrouwen dat er onder ons was op onze waterlinie. De Duitse legers kwamen er niet door, maar men vloog er over! De lucht zag zwart van de vliegtuigen, die niet alleen hun bommenlast hier en

daar lieten vallen en grote verwoestingen aanrichtten, en op sommige plaatsen veel slachtoffers eisten en onder weerloze burgers, vrouwen en kinderen; maar uit die monsters kwamen ook de soldaten, die dadelijk alle wegen afsneden en de straten gingen bezetten. Helaas, een klein deel van ons volk had zich met de vijand verzwagerd en bewees hun uitnemende diensten, in die onvergetelijke Meidagen. Inderdaad, het was verademing, toen de witte vlag werd gehesen en de oorlogshandelingen werden gestaakt. Het waren zulke bange dagen en nachten, die met zoveel schrik en vreze het hart vervulden van jong en oud.

Toch hebben wij het niet kunnen vermoeden, in de verste verte niet, dat de bezetting van ons land door de Duitse weermacht zoveel met zich mee zou brengen. Een lange weg van tranen en ballingschap, ongekende, ja ongehoorde ellende werd geopend. In duizenden gezinnen is het gevoeld en beleefd wat die bezetting inhield. Wat een ach en wee is er gehoord, en wat hebben wij het moeten beleven, dat het kwaad en bitter is tegen de Heere te zondigen! Ons volk is uitgeknepen als een citroen. Grote verwoestingen zijn er allerwegen aangericht, die ontzaglijke verwoestingen hebben aangenomen op allerlei gebied. Velen van onze mannen en jongelingen vielen in de oorlog, maar nog veel meer vielen eer in het buitenland en in ons eigen land in kampen en gevangenissen. Telkens werden er gehele lijsten bekend gemaakt van mensen over wie het doodvonnis was uitgesproken.

Wij denken in deze ure aan de vele bedroefde betrekkingen, die achterbleven. God moge hen sterken en waar die wonden thans weer opengereten werden, de balsem Zijner vertroosting er in gieten, daar toch Zijn vertroosting niet klein zijn. Hij ondersteune die weduwen, sterke die kinderen en verwaardige die ouders om het in God kwijt te worden. Ons land is verarmd en daardoor gezonken in een put, die zo diep is, dat er wel geslachten overheen zullen gaan eer het alles weer zal zijn hersteld als het in Gods Raad nog besloten is, Om de ontwrichte wereld nog weer in zijn evenwicht te brengen.

Doch de Heere heeft grote dingen bij ons gedaan. Zijn Naam mochten wij allen prijzen. Hij stond op met gunstige gedachten. Ook Over onze geëerbiedigde Vorstin waakte de Heere in de bange jaren, die daar achter ons liggen. Onze geliefde Prinses Juliana, met Haar gemaal en kinderen, bewaarde Hij voor ons. Het was van stonde af aan, hoe zwaar het ook was voor ons volk, toen ons Vorstenhuis vertrok in die Meidagen, als een weldaad te beschouwen, dat zij samen in het buitenland een veilig toevluchtsoord mochten vinden. Gods trouwe zorg was over hen samen, hoe diep zij ook vernederd werden en hoe zwaar het hun ook viel, zo ver te moeten zijn van het volk waar zij met had en zich aan verbonden waren.

In het verborgene en in het openbaar zijn er steeds vele verzuchtingen opgegaan van uit het vaderland voor hen tot Gods troon. Verlangend zien wij uit naar het ogenblik, dat zij samen weer op onze vaderlandse bodem hunne voeten mogen zeden. En nog veel meer dan dat smeken wij tot de almachtige God, dat zij verwaardigd werden gelijk weleer Stadhouders Willem III, toen Hij terugkeerde uit Engeland en in Scheveningen op het strand zijn voet zette, eerst zijn knieën boog, om de God der vaders te erkennen, die Hem weer hij zijn volk had teruggebracht. O, dat zij terugkeren mochten om ons land en volk terug te roepen tot de Wet en tot de Getuigenis, tot de oude paden, om daar samen rust te vinden voor onze zielen!

Wij zijn thans bevrijd en verblijd. God heeft een wonder gedaan. Het mocht ook persoonlijk voor ons een wonder worden. Onze zielen mochten met dat wonder vervuld worden, door de genade van de Heilige Geest, nu wij in deze ure de weldadigheden Gods willen gedenken in het midden Zijns tempels.

Ik wens, gemeente, onder biddend opzien tot de God aller genade, Die is en Die was, en Die blijft, de God van onze vaders, de God van Nederland, in deze ure uw aandacht te bepalen bij hetgeen u opgetekend vindt in Jesaja 17: 14.

„Ten tijde des avonds, zie, zo is er verschrikking; eer het morgen is, is hij er niet meer; dit is het deel dergenen, die ons beroven en het lot dergenen die ons plunderen”.

Die voorgelezen tekstwoorden spreken: „Over de vernietiging van het Assyrische leger”.

En wij staan stil:

- I. Bij de grote ellende die het had veroorzaakt.
- II. Bij de algehele verwarring, die God er in bracht.
- III. Bij de onverwachte bevrijding, die de Heere ervan gaf,

I. Reeds op de eerste bladzijden van de Bijbel lezen wij van Assur. In Gen. 2: 14 en 10: 8-12 komt deze naam reeds voor, en vernemen wij reeds van de oorsprong van het Assyrische rijk. Bileam, de heidense profeet, heeft door de Geest van Israëls God geprofeteerd van de betekenis, die Assur in de toekomst hebben zou. Num. 24.

Eeuwenlang wordt dan in geschrift geen melding meer gemaakt van Assyrië, Pas in de dagen van Israëls koning Menahem, circa 74 voor Christus, ontmoeten wij Assurs naam weer in de gewijde historie. Door al de eeuwen heen kunnen wij in de gewijde, zoowel als in de ongewijde geschiedenis in Assur een onverzadelijke begeerte naar machtsontplooiing opmerken. Door de verschillende eeuwen heen is het waar te nemen, dat het voor Assyrië onmogelijk scheen om in vrede te leven met de volkeren der aarde. Altijd en altijd weer werden zij gedreven tot de oorlog. Het was of hun zinnen nergens anders op gericht waren dan op oorlog voeren. Het was ook een volk dat zich gehaat maakte over heel de wereld, zoals dat altijd het geval is met volkeren, die steeds in oorlog leven. Als een roede Gods werd dat Assyrië ook gebruikt om het rijk der tien stammen te slaan en weg te voeren uit zijn land. Afgrijselijk waren de wreedheden jegens overwonnen vijanden. Grenzeloos egoïstisch was Assur in heel zijn buitenlandse politiek. Zoveel mogelijk buit te maken en schatting te heffen was eigenlijk hun enige doel. Zo kweekte Assur een onuitroeibare haat in de harten van de onderdrukte en uitgezogen volken. Het Assyrische volk was steeds in oorlog. Dan waren zij er weer bovenop en dun waren zij weer cijnsbaar. Het was een volk, dat bijna nergens anders van leefde, dan van roven en plunderen, Als een gesel Gods werd dat leger ook gebruikt voor Juda. Sanherib volgde in Ninevé zijn vader op. Met succes voerde hij oorlog tegen de Babyloniërs en de Meden en tegelijk rekende hij af met Merodach Baladan. Daarop trok hij naar het Westen, waar een algemene opstand was, en het doel van Sanherib was om Egypte ten onder te brengen. Om dat doel echter te bereiken had hij Jeruzalem nodig, welke stad als een vesting dienen moest.

Dat er allerwegen opstand en verzet was, ja grote vijandschap tegen de Assyrische wereldmacht had zijn oorzaak wel daar in, dat alle volken, die onder die macht kwamen, uit hun land werden weggevoerd en gebracht werden onder een tirannie, die ongekend was. Juda zocht steun bij Egypte. Maar met ernst had Jesaja daartegen gewaarschuwd. Egypte was een gebroken rietstaf, die de hand zou doorboren en waar het volk des Heeren bedrogen mee uit zou komen. Het volk werd door de Profeet opgewekt tot bekering, om toch vooral niet te spotten met het komende oordeel. Ondanks de ernstige prediking van Jesaja ging zelfs Hiskia op de ingeslagen weg voort. Hiskia liet de huizen, die in Jeruzalem gemist konden worden, slopen en de

stadsmuur werd versterkt. Het garnizoen werd uitgebreid en Jeruzalem in staat van verdediging gebracht. Het volk werd innerlijk verdeeld door partijenschappen. Zelfs in Jeruzalem was er een partij, hoewel ze in de minderheid was, die het hielden met Assyrië. Met een geweldige legermacht rukte Sanherib naar het Westen. Zelf trok hij met zijn hoofdmacht langs de kust van Palestina Zuidwaarts, naar het land der Filistijnen, en liet een gedeelte van zijn troepen langs de oude karavaanweg over Dothan en Sichem, langs Bethel Juda binnenvallen.

De verschrikking van de aanrukkende legerscharen deed het hart van duizenden smelten van angst. Wat een macht openbaarden die Assyriërs! Duizenden bij duizenden werden uit hun bezit gestoten. Zes en veertig steden en vele kleine plaatsen werden door de vijand ingenomen. Meer dan 200 duizend mensen, als ook paarden, muilieren, ezels, kamelen, runderen en kleinvee zonder getal, werden weggevoerd naar de hoofdstad van Assyrië, Ninevé. Sanherib heeft dat zelf vermeld in het verslag dat hij gaf van zijn krijgsbedrijven. Behalve dertig talenten goud en achthonderd talenten zilver, liet hij edelstenen, rustbedden van ivoor, troonzetels van ivoor, vellen van olifanten, ivoor, oesjoe en oekarinhout, veelkleurige gewaden, kleren van violet en rood purper, voorwerpen van koper, ijzer, brons en lood, wapens, schilden, lanssen, borstharnassen, ijzeren dolken, gordels, bogen en pijlen, oorlogswapenen zonder tal weghalen en daarenboven dochters tot paleisvrouwen, mannelijke en vrouwelijke muzikanten.

Geen wonder, dat Hiskia bevreesd werd en de boodschap liet brengen aan de Assyrische koning: „Ik heb gezondigd, trek van mij weg, wat gij mij opleggen zult, zal ik dragen”. En dat was niet weinig, het beliep een bedrag van circa vier miljoen gulden. De nog niet zo lang geleden gerestaureerde tempeldeuren werden van hun gouden belegstukken ontbloot, als bijdrage in het bedrag dat opgebracht moest worden. Hiskia meende, dat het nu klaar was en dat de vrede in zijn land en in Jeruzalem wedergekeerd was. O, wat een bittere teleurstelling was het voor Hiskia en voor het volk, toen bleek, dat Sanherib niet tevreden was niet de opgebrachte schatting, In plaats van weg te trekken uit het land, bleven de legers liggen, en daarenboven, Jeruzalem werd opgeëist. Wat een trouweloze verbreking van de eed.

Dat Assyrische leger had grote ellende veroorzaakt, en het land, maar ook het volk in diepe armoede gedompeld. Toch lag het alles onder de voorzienigheid Gods. Er is geen kwaad in de stad, dat de Heere niet doet. Assyrië was een roede in Gods hand en God had het hun toegelaten om te roven en te plunderen. Zo was het ook in ons vaderland. Een deel van het Duitse leger viel ons land binnen. Het geroep: „Vrede, vrede en geen gevaar”, werd beschaamd. Als sprinkhanen viel dat leger in ons land en nam alles weg. De pakhuizen en kelders lagen vol met allerlei kostelijke voorraden. Wat een zorg had onze regering gehad voor ons volk wat betrof de voorziening van onze tijdelijke noden. Er was een overvloed voor jaren. Nederland was rijk, maar in een ure werd het arm. Op alles, ja letterlijk op alles werd beslag gelegd. Wat een organisatie was er sinds jaren in het leven geroepen in Duitsland om alle voorraden van de overrompelde landen in de kortst mogelijke tijd weg te heetten. Ze waren er meesters in. Waar een ander niet aan gedacht had, dat hadden zij allang klaar. De schepen werden weggehaald of vernield, de bossen omgehakt, geen voertuig bleef er bijna meer over. Duitsland was verarmd en kon alles gebruiken. Het ene land na het andere werd beroofd en geplunderd met bruto geweld. En niet alleen werden wij beroofd van onze weelde-artikelen, maar zelfs wat zo hoog nodig was voor ons dagelijks levensonderhoud werd geplunderd. Daarenboven werden mannen van hun vrouwen weggehaald, vaders van hun kinderen. Op de begeerte der vrouwen werd geen acht geslagen. Ouders moesten hun zonen missen. Het was een mensenroof op

grote schaal. Het was razzia op razzia, straten werden afgezet, dorpen omsingeld, huizen binnengedrongen, wachten soms bij kerken geplaatst.

Wat er over bleef? Lege straten, lege huizen, lege schuren, lege winkels, lege kerken. Het was bijna niet meer mogelijk, dat nog catechisatie gehouden kon worden voor de jongens. Alles werd uiteengerukt door die macht, die God noch mensen ontzag. Nooit tevoren hadden onze mogen zoiets aanschouwd. Onze vaders en moeders hadden zulk een verwoesting en zulk een bruto geweld nog nooit beleefd. O, wat een tranen zijn er geschreid, en wat een leed is er geleden. Het gehele leven werd ontwricht en verschrikkelijk waren de verwoestingen, die allerwegen waargenomen konden worden. Grote gedeelten van het vruchtbaarste land werden onder water gezet en zoveel mensen gedreven van hun boerderijen. Steden en dorpen werden geëvacueerd en de inwoners opgedreven als vee van het een naar het ander. En waarom dat alles? Omdat men daardoor des te beter in de gelegenheid zou zijn te roven en te plunderen. Zwaar was het oordeel dat over ons kwam, en bitter het leed waaronder wij gebukt gingen. Ja, er is genade van God voor nodig om onder Gods slaande hand te buigen en de beroving van onze goederen met blijdschap te aanschouwen.

Het is niet zo moeilijk om te belijden: „Naakt zijn wij in de wereld gekomen en naakt zullen wij er uitgaan”. Maar wanneer het beleefd moet worden, dan wordt het wel anders van binnen. Ons bestaan kan zulke wegen nooit aanvaarden. In de jaren, die achter ons liggen, hebben wij wel kunnen bemerken wat een bittere vijandschap ons hart vervuld wanneer God druk en kruis over ons brengt en wat het is te moeten zuchten onder de tirannie van vreemde overheersers. Velen hebben openlijk gevloekt tegen het oordeel dat op ons rustte, anderen hebben er mee gespot en weer anderen hebben al het mogelijke gedaan om uit het oordeel voordeel te trekken. Hoe menigeen is verleid geworden door de Mammon om zich rijk te maken ten koste van een zuchtende bevolking.

O, hoe weinigen zijn er gevonden, die vanwege Gods hoogheid niet vermochten te zondigen; die vanwege de vreze Gods hun consciëntie niet bevlekt hebben. Klein is het getal geweest, dat onder het oordeel Gods mocht bukken en vernederd werd onder de roede Zijner hand, die beleefden: *Ik weet dat Uw gerichten de gerechtigheid zijn en dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt.*

Het is alleen genade om dat te beleven. Ons bestaan is vijandschap tegen God en afkerig van Zijn wegen. Genade alleen leert bukken en de onderwerping geeft rust. Welgelukzalig degenen, die ertoe verwaardigd mogen worden. Het is een bijzondere gunst van God, wanneer het plaats mag hebben, daar het toch alleen maar geschieden, kan in de dadelijke vereniging met Christus. Hij heeft het oordeel der zonde aanvaard, maar er zich ook volkomen aan onderworpen, daar Zijn spijze was, te doen de wil des Vaders.

Groot was de ellende, die Sanheribs leger had aangericht in Juda. Waar dat leger geweest was, overal had het zijn sporen achtergelaten en was verwoesting en armoede duidelijk zichtbaar. God zou echter in dat leger een verwarring brengen en dat is het tweede, waarop wij thans wijzen.

II. Allerwege was er schrik en ontroering voor dat Assyrische leger en geen wonder. Die aanrukkende Assyrische legerdrommen, vergeleek de Heere zelf hij het bruisen van machtige wateren, bij de woeste zee, die van de wind aangezet wordt en wier baren met een groot gedruis tegen elkaar aanstoten.

Een beeld, dat zo menigvuldig in de Schriften voorkomt van de van God vervreemde natiën en volken, die in vijandschap en opstand tegen de Heere en tegen Zijn volk de harten van Gods volk gedurig doen beven en sidderen.

Denk maar aan Ps. 46: 4 en Ps. 65: 8 en 89: 10 enz. zo was het inderdaad ook met het leger van Sanherib. Als een stroom, die niet te stuiten was, kwam dat leger in Juda en het ruiste als geweldige wateren voor de poorten van Jeruzalem.

Zag men op de machtsvertoning van dat Assyrische leger, en vernam men de woorden van de trotse, opgeblazen en snorkende Rabsaké, dan beefde een ieder. Ja, lees zelf die rede maar van Rabsaké en ge zult gevoelen, in welke hopeloze toestand de koning Hiskia kwam, maar ook de inwoners van Jeruzalem.

Egypte waar men steun bij gezocht had, en zijn vertrouwen op gesteld had, was reeds door de Assyriër verslagen. De oversten en des konings zonen waren gevangen genomen, zodat men van Egypte geen steun meer te verwachten had. Daarbij waren de hulptroepen van Hiskia gevluht en men was zo afgetakeld, dat men geen aanval meer kon afslaan. Het klonk in de oren van het volk: De Heere, de God Israëls heeft zelf tot Sanherib gezegd: *Trek op tegen dat land en verderf het*. Oh, van alle kanten was het bang. In het Hebreeuwse sprak Rabsaké: ‘Laat u niet bedriegen’. Bij Hiskia is er geen hulp. Godsvertrouwen is bedrog. Breng een geschenk en hebt vrede. Aardse welvaart van land en vruchten, zal Sanherib u toewijzen, maar Hiskia hitst u op, wegschuilend achter de Heere. En dan die bewijzen, dat er geen god geweest is, die zijn volk van Assyrië heeft kunnen verlossen. Noch van het Noorden, noch van Arpad en van Sefarvaim, Hena en Ivva. Ja, zelfs niet van Samaria, waar Israëls God ook vereerd werd. De gehele wereld ligt voor Assyrië geknield, hoe zou dan Jeruzalem dit lot kunnen ontgaan? Oh, wat diepe ontroering heeft het hart vervuld van Eljakim, Sebna en Joah, de gezanten, die met Rabsaké hadden moeten onderhandelen. Zij hebben gezwegen naar het gebod der konings. Zij hebben hun klederen gescheurd. Het was voor hun bewustzijn een verloren zaak. En Hiskia? Vreze heeft hem aangegrepen, hij het vernemen van die grimmige en spottende woorden door Rabsaké gesproken. Zijn ziel kromp ineen. O, had hij maar geluisterd naar de waarschuwingen van de Godsgezant Jesaja. Het geld is op. Het leger is verzwakt. De levensmiddelen zijn uitgeput. O, wat blijft er nog over? De koning scheurde zijn kleren en ging gebogen onder de last zijner zonden, onder de benarder toestand van zijn volk, maar ook onder de lasteringen van de vijand, naar het huis des Heeren. Geen klacht echter over God komt over zijn lippen: ‘Waarom doet Gij alzo’? Geen hulpkreet naar Egypte: Kom toch! Geen krijgsraad belegt hij met de overste, om een wanhopige uitval te beramen. De hoop op mensen is verdwenen. Met wapengeweld is thans niets meer te bereiken. Hiskia gevoelde bet, dat het reddeloos verloren was, als de Heere niet wonderbaar tussenbeide kwam.

Hiskia richt zijn ogen naar boven. Hij verootmoedigde zich en zond een drietal mannen naar Jesaja om de voorbede te vragen *Hef dan een gebed op voor het overblijfsel dat gevonden wordt*. Hiskia zelf breidde de brieven uit voor het aangezicht des Heeren en smeekte om verlossing door de God des verbonds. Oh, God zou het nog kunnen doen om Zijns Zelfs wil. Dat was de enige hoop, dat was de enige lichtende ster aan de stikdonkere hemel. En wat door geen macht ter wereld bereikt kon worden, dat zou God doen. *Wat bij de mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God*. Op de benauwende woorden van Rabsaké volgt de verlossende tijding uit de hemel, door middel van Jesaja: *Vreest niet, Jeruzalem zal door een wonder gered worden, God zal opstaan tot de strijd. Hij zal Zijn knecht en Zijn volk niet langer in het verdriet laten*. God zal Zijn volk niet laten bezocht worden, boven vermogen, maar op wonderlijke wijze de vijand beschamen, en Zijn volk verlossen.

Wat geschiedde? ***Ten tijde des avonds, ziet, zo is er verschrikking en eer het morgen is, is hij er niet meer***. God bracht een algehele verwarring in dat Assyrische leger. Hoe geordend en gewapend het ook was. In dezelfde nacht kwam er een engel van de

hemel en sloeg er 185.000 van het Assyrische leger.

Het leger van Sanherib trok in allerijl vluchtend naar Ninevé, de hoofdstad van Assyrië, de bloedstad, de meest gehate stad der oude wereld. Ja, voor die majesteit Gods moet alles zwichten. *Gij deed een oordeel horen uit de hemel; de aarde vreesde en werd stil.* Ps. 76: 3. Voor die Oppersoeverein van hemel en aarde bestaat niets. Denk maar aan de Romeinse wachters bij het graf van Christus in Jozefs hof. Toen het ogenblik daar was, dat God de Vader Zijn Zoon opwekte uit de dood en Vorst Immanuël als Overwinnaar uit het graf ging, werden zij als doden en zijn gevlucht naar de stad. Niet één van die soldaten verweerde zich, en niet één van hen had de moed om te blijven staan.

Zo ging het ook met de legers van het grote Duitse rijk. Land na land werd overrompeld in het eerste van de opmarsen. Het ene volk na het andere capituleerde. Frankrijk en België moesten zich overgeven. De Balkanstaten moesten het onderspit delven, en de Duitse troepen streden verwoed. Zelfs in Afrika en het scheen alsof men weldra de gehele wereld onder de voet zou lopen. Duitsland won op alle fronten. Met ontzaglijke legers trok men Rusland binnen, dat land waarmee men tevoren een overeenkomst had aangegaan. Men las in de nieuwsbladen van een veldtocht van drie weken. Er was wel een vraagteken achter geplaatst, maar algemeen verwachtte men, dat het ook zo zijn zou. Het bloed in de aderen stolde bijna wanneer men zag en hoorde van de geweldige prestaties van het Duitse leger. Alles werd zelfs in gereedheid gebracht om naar Engeland over te steken. Ja, men sprak zelfs van een afrekening met Amerika. Was het wonder, dat in ons kleine land alles in moedeloosheid neerzat en de hoop verflauwde. Ook bij het lezen van de redevoeringen, die van Duitse zijde werden uitgesproken, om nog eens weer vrij te worden. Wie vreesde niet, dat straks Nederland zou ondergaan en zijn zelfstandigheid geheel zou kwijt raken. De druk van Duitsland nam meer en meer toe. Geen ruimte om te leven bleef er over. De ene provincie na de andere werd spergebied, alle bedrijven werden aan banden gelegd en alles werd opgeëist voor de oorlog. Telkens en telkens werden zoveel onschuldige burgers opgepakt en als beesten gedreven in de gevangenis. In kampen werd men mishandeld en in het buitenland allerwegen gemarteld. Ongehoord waren de mishandelingen en onmenselijke straffen werden toegepast, waaronder ook velen bezweken. Met de knoet en de kogel werd alles in bedwang gehouden.

Het was in Duitsland zelf reeds vele jaren zo. Ook het eigen volk werd niet gespaard. Hoe zou er dan barmhartigheid geoefend worden, tegenover de andere volken? Het getal dergenen, die in ballingschap weggevoerd werden, mam toe van maand tot maand. Geen vrijheid bleef er meer over. Veel verschrikkelijker was het dan in de dagen van Nebukadnézar overheersing. Immers toen werden gehele gezinnen weggevoerd, zonder enige barmhartigheid. De minste vrees of eerbied was er voor de ordonnantiën Gods. Jongens, die nog hoognodig onder toezicht moesten staan, werden geplaatst over grote afdelingen buitenlanders, die door hen getiranniseerd werden naar hun welgevallen. Ons land werd verteerd door de overheersing en geslagen door het laffe verraad, dat van plaats tot plaats werd gevonden onder het eigen volk. De een leverde de ander over. Wat een vreeze was er onder het Duitse leger zelf. Men kon niemand vertrouwen. Overal zat de geheime politie tussen. Wie zou ooit dat leger uit elkaar slaan? Wie zou ooit verandering brengen? Dan werd de hoop hierop gevestigd, en dan weer daarop, maar het bleef maar bij hopen. God heeft ons land zwaar beproefd. Door diepe wegen ging de Heere met ons. Alle vertrouwen op mensen bleek ijdel. Het waren rietstaven, die ons de hand doorboorden. En wat onder alles zo bang was, was wel dit, dat er zo weinig van opgemerkt werd, dat Gods volk en knechten

met de toestand van land en volk geen doortocht hadden tot Gods troon. O, wat was die deur gesloten! Zij hebben tijden gehad, dat zij het oordeel niet konden afbidden en dat het aanbidden verre weg bleef. Ja, dat was wel de zwaarste druk. God verlaten en er niet onder kunnen vallen. Wat is dat ondraaglijk. David zegt ervan in Psalm 32: *Toen ik zweeg werden mijne beenderen verouderd, in mijn brullen de gansen dag. Mijn sap werd veranderd in zomerdroogten.*

Wat is het voor het ware volk van God een onhoudbaar leven, wanneer zij God geen recht en gerechtigheid kunnen toeschrijven en de smader niets hebben te antwoorden, maar met een gesloten mond over de aarde moeten gaan. De zonde maakt een scheiding tussen de Heere en onze ziel en daarom verbergt God Zijn aangezicht. De vijand maakt er gebruik van, in zulke tijden vooral, om Gods kinderen te benauwen. Wat een innerlijke smart wordt er dan geleden en zo God geen uitkomst geeft. Zij zouden gewis bezwijken. Toch zouden wij Gods trouw over zijn volk tekort doen, wanneer wij verzwijgen zouden, de verborgen ondersteuning, die bij tijden en ogenblikken dat ware volk van God mocht ontvangen, in de diepe drukwegen, die zij doormaken moesten in de oorlogsjaren. Het water is bij menigeen tot aan de lippen gekomen, maar Christus was in alle benauwdheden met Zijn volk benauwd en de Engel Zijns aangezichts ondersteunde. Zowel in ons Vaderland als in het buitenland heeft God uit kracht van algemene genade gesterkt en ondersteund. Maar het was door de bijzondere genade, dat Gods uitverkorenen hun hart mochten uitstorten en de nood de Heere mochten klagen. Het geroep: *Heere hoe lang nog?*, is wel eens opgeklommen in de oren van de Heere Zebaoth.

Al zal het een witte raaf geweest zijn, toch zullen er ook uit de Gangen van krijgsgevangenen en vanuit de lagers der arbeiders, zoowel als uit concentratiekampen en gevangenissen smekingen opgegaan zijn naar de hemel. Uit de nood is geroepen tot de God van Nederland. Nooit konden zij ruimte krijgen als alleen dan, wanneer zij het oordeel mochten aanvaarden, zich in de hand des Heeren overgevend en wanneer zij mochten pleiten op Gods Verbond. Wanneer zij mochten zeggen: *Heere, doe het om Uws Zelfs wil.* In het besef van hun diepe onwaardigheid en dat het om hunnentwil nooit meer kon. Ook in die moeilijke tijden heeft God door Zijn Woord gesproken en soms aan Zijn gunstgenoten wel eens aanwijzingen gegeven, dat Hij op Zijn tijd zou opstaan tot de verlossing van ons volk.

Nimmer zal ik het vergeten, dat een van Gods lieve volk, die nu juicht voor Gods Troon, en die op aarde zulk een grote plaats in de kerk had gekregen, vanwege die genade door God aan haar verheerlijkt, mij verklaarde, dat God ze met kracht bepaald had bij Job 12: 21: *„Hij verslapt de riem der geweldigen.”* En dat het van God geweest was, werd kort daarop bevestigd. Het duurde niet lang of God ging blazen in al de opgeblazenheid van degenen, die de wereld beroerden. Ja, vanaf dat ogenblik werd het gaandeweg meer zichtbaar, dat de macht gebroken werd van hem *die een hoofd was over een machtig volk.* Ps. 110: 6. Wat nooit enig volk had kunnen bereiken, daar militair Duitsland zo sterk was als zich eerlang klaar gemaakt had voor de oorlog, dat heeft God gedaan. Gelijk hij verwarring bracht in het leger van Assyrië, zo deed Hij ook in het Duitse leger.

Wat een bolwerken waren er opgericht en wat een sterkten waren er gebouwd! Men was op alles voorbereid. Men sprak van *de Westwall van Europa* bijvoorbeeld, die zo sterk was, dat geen vijand ze ooit zou benaderen. Muren waren er verrezen, waardoor niet één vijand ooit zou komen. Miljoenen waren er opgeofferd en duizenden werkkrachten waren bezig geweest om alles zo solide te maken, dat er geen sprake van zou zijn, dat ooit die macht gebroken kon worden. En zie alles is een bespotting geworden en een aanfluiting. Men snoefde tevoren: *waar een Duits soldaat staat, blijft*

hij. Er was geen denken aan, dat hij ooit zou verdrongen worden, noch door de een noch door de ander. Geen volk op de wereld was tegen die macht opgewassen. Allen, niemand uitgezonderd, zouden zich te pletter lopen en het onderspit delven. De spot werd gedreven met alles en met een ieder, die er nog aan dacht, dat er nog andere dagen en tijden zouden aanbreken, En daarbij, gelijk weleer Sanherib het aandurfde, stoutmoedig te zeggen, dat God hem gezonden had om Juda cijnsbaar te maken, zo was het ook met de man die door het Duitse volk verkoren was tot Führer. Rotsvast stond hij in het geloof, dat de Voorzienigheid hem beschikt had om Europa te Reformeren en te onderwerpen aan het Nationaal Socialistische regime.

Maar God maakte een eind aan die winderige woorden, aan al dat gehoon, gespot en gelaster. Alles wat zich in de plaats van God gaat stellen, wordt gewis uit de weg geruimd. God geeft Zijn eer niet aan een ander, noch Zijn lof de gesneden beelden. God ging tonen dat Hij God is. Bij duizenden vielen zij op het slagveld en bij tienduizenden werden zij gevangen genomen. De macht van het Duitse leger werd verbroken.

Niet alleen moest de Duitser prijsgeven, wat hij op zo brute en verraderlijke wijze had overrompeld, en wat hij lange jaren had doen zuchten onder zulke knellende banden, maar Duitsland werd zelf van alle kanten bedreigd. Vreselijke bombardementen kwamen er over dat land, waarbij steden en dorpen met de grond gelijk gemaakt werden en bij tienduizenden vielen mannen, vrouwen, grijsaards en kinderen. Het geweldige Russische leger drong diep door tot in het hart van Duitsland. Daarbij gingen de Geallieerden met hun tanks en vlammenwerpers het Ruhrgebied in, gingen zelfs over de Rijn en de een stad na de andere werd veroverd en alles werd vernietigd, wat zij tegenkwamen.

Het werd zichtbaar, dat de tijd was aangebroken, dat God met Duitsland ging afrekenen. En gelijk die rechtvaardige God, verbolgen vanwege de ten hemel schreiende zonden van ons en van ons volk in mei 1940 het zwaard bevel gaf, zodat het ons verteerde, zo ook zien wij nu Zijn geduchte wraak over dat volk, dat met God had afgerekend. De ene dagorder na de andere, om te vechten tot de laatste man toe werd uitgevaardigd. Wie beschouwde het niet als een grote dwaasheid, daar toch de hele wereld zien kon, dat het een verloren zaak was voor dat volk, dat gedroomd had van een grote wereldheerschappij.

Doch Geliefden, het was een verwoesting van de Almachtige, welke vastbesloten was. Het oordeel moest volvoerd worden en Gods recht zich voltrekken. God heeft gehoord naar de smekingen van dat volk, dat voor Zijn aangezicht kwam met de betuiging: *Heere, wat zult Gij toch met Uw grote Naam doen?* Oh, die vernederde Hiskia's, die voor God invallen, die pleitende Jesaja's, die aan Gods Verbond en Beloften zich mogen vastklemmen, en dat arme verdrukte volk, dat in zijn nood zich tot God wendt, hebben groter betekenis, dan al de legerscharen der volken bij elkaar.

Een Frans opperbevelhebber, verklaarde eens in de achttiende eeuw, dat hij banger was voor Hollandse gebeden, dan van Hollandse kanonnen. En wat zo opmerkelijk steeds weer is, is wel dit, dat God nooit gebed geeft voor een zaak, die Hij niet voornemens is op te lossen. God sneed het gebed af bij Mozes, toen hij vroeg aan de Heere, om toch in Kanaän te mogen komen. Geheel anders was het bij Daniël. Op het einde van de ballingschap, gaf God hem een vurig gebed tot verlossing: *O Heere, o Heere vergeef, o Heere, merk op en doet het, vertrek het niet (stel het niet uit) om Uwszelfs wil o mijn God, want Uw stad en Uw volk is naar Uw Naam genoemd.* Daniël 9: 19. Kort daarop verwekte God Kores, om de deuren der gevangenis voor het verdrukte volk te openen. Zulk een gebed wordt door God geschonken. Gods Geest

werkt het in het hart. Een bijzondere weldaad, wanneer God Zijn volk zulke geloofswerkzaamheden schenkt in bange dagen en zulke aanbindingen aan de hemel verleent, kort voor het moment, dat Hij verlossing schenkt. De stad werd verlost door een arme man, zo lezen wij in Prediker 9: 15. In de grond van de zaak, is dat niemand anders dan Christus. *Gij weet de genade van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij om uwentwil is arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden.* 2 Cor. 8: 9. Als die Christus er niet was, dan zou er ook nooit zo'n volk op de aarde zijn, dat opklimt tot Gods altaren en de nood van hun ziel maar ook van land en volk aan de Heere mag bevelen.

De Kerk is in Christus uitverkoren, door Zijn bloed gekocht, door Zijn Geest geëigend, maar wordt ook door Zijn genade vernederd. Het gebed des rechtvaardigen vermag veel. Jac. 5: 16: Het is alles uit Hem, door Hem en tot Hem, opdat alleen Zijn Naam eeuwig de eer zal ontvangen.

III. En nu ten slotte. Op een ongedachte, onverwachte en schielijke wijze werd Juda bevrijd van het Assyrische leger en als vrucht daarvan ook van hun geweld en dwingelandij. De rust en de vrede keerden terug.

Des avonds ziet, zo is er verschrikking en eer het morgen is, is zij er niet meer.

Toen Hiskia de schatten door Sanherib geëist, wilde geven, was men algemeen van gedachte, dat de druk nu geëindigd was. Hoe zwaar die last ook was die opgelegd werd, men wilde het wel dragen om van de ellende af te zijn. Wij kunnen ons dat nu ook wel indenken. Arm te zijn valt niet mee, maar zuchten onder vreemde heerschappij is veel erger.

Maar wat was het voor Juda en Jeruzalem een bittere teleurstelling, toen het leger van Assyrië niet terugtrok, maar zelfs Jeruzalem opeiste. Dat de moed al maar meer ging zakken en het steeds banger werd, van uur tot uur, voor de koning zoowel als voor het volk, kan een ieder wel begrijpen. De toestand werd hoe langer hoe benarder. Tot de laatste avond was er verschrikking. Tot het laatste ogenblik alle hoop afgesneden op bevrijding en tot het laatste moment geen uitzicht op verlossing. Integendeel alle voorbereidingen werden gemaakt om Jeruzalem in te nemen, en de gelegenheid voor Rabsaké werd met het uur gunstiger, daar alles even machteloos en krachteloos lag. Het scheen alsof God Zich nooit meer zou ontfermen.

Eensklaps gaf God echter verandering. In de stikdonkere nacht, wanneer niemand iets bekijken kon, stond God op met gunstige gedachten. Maar één woord des Heeren, en het gehele leger stoof uiteen, gelijk bij het dorsen op de bergen, het kaf wordt weggejaagd door de wind. Ja, gelijk stof of bladeren in ronddraaiende beweging worden voortgezwiept door de storm, zo ging het ook met dat leger. Des avonds waren allen nog bevangen door de panische schrik voor 's vijands legioenen, maar eer de morgen aanbrak was het leger weggejaagd.

Hier scheen ons 't water te overstromen.

Daar werden wij gedreigd door het vuur.

Maar Gij deed ons 't gevaar ontkomen,

Verkwikkend ons ter goeder uur.

Psalm 66

Niet om Hiskia, niet om Jesaja, niet om het volk maar alleen om Zijns Verbonds en grote Naams wil, ontfermt God zich over dat overblijfsel en over Jeruzalem. God zorgt voor Zijn eigen eer en heerlijkheid.

De bevrijding van Jeruzalem was zodanig, dat niemand de eer ervan kreeg, dan God alleen, Jeruzalem werd door een wonder bevrijd. Wie had het ooit kunnen denken? Het is een God, die wonderlijk en wonderbaarlijk handelt. Een God, die onbevattelijk en onbegrijpelijk is. Hij laat zich nooit narekenen door enig schepsel. Alle mensen

vallen er buiten en alle berekeningen falen. En om daar nu blij mee te zijn, dat is ook genade. Gods wegen zijn hoger dan onze wegen en Gods gedachten hoger, dan onze gedachten.

Het verschijnen en verdwijnen van het Assyrische leger is vergeleken met het verschijnen en verdwijnen van de cycloon, die als hij op de aarde is gevallen, alles in rep en roer brengt, maar nog voor de volgende morgen tot bedaren is gekomen, al zijn er ook heel wat sporen van de voorafgaande verschrikkingen overgebleven.

God heeft de Assyriër gescholden en verdreven en zo, dat zij hem nooit meer gezien hebben. God maakte er een eind aan en schonk Zijn volk verlossing. Geen pijl zou er in de stad geschoten worden, zo had de Heere gezegd, en het is ook bevestigd. De adem des Almachtigen had hen verstrooid en tot niet gebracht.

Zo geliefden, heeft ook God ons bevrijd op onverwachte wijze. ***Ten tijde des avonds was er verschrikking en eer het morgen was, was hij er niet, meer.*** Wat is de bevrijding gekomen op een onverwachte wijze en op een onverwacht ogenblik en tijdstip. Wat is er vaak gehoopt op verandering, vanwege de zware druk, die de Duitsers op ons uitoefenden. Was er maar zulk een verlangen geweest onder ons volk, om van de zonde af te komen. Maar dat is helaas over het algemeen niet vernomen.

Allerwegen zuchtte men onder de ondragelijke last, die werd opgelegd, alles riep om verademing en uitkomst. Heel Europa hoopte met smachtend verlangen. Vooral toen Tunis viel en in Afrika de Engelsen de laatste slag wonnen, dat weldra de Europese staten zouden verlost worden.

De val van Stalingrad was een grote nederlaag voor de Duitse Weermacht. Toen Sicilië viel, klapte men in de handen en het was of diezelfde week de Geallieerde troepen door onze straten zouden lopen. Heel Nederland kwam in spanning, toen men landde in Italië en toen de invasie begon in het Noorden van Frankrijk.

Veel bloed is er gevloeid en zware gevechten zijn er geleverd en na enkele weken was het een feit geworden, dat én Frankrijk en België van de wrede tiran werden verlost.

Voor ons volk viel het niet mee, dat de bevrijding van ons land zó lang op zich liet wachten. Dat de inval bij Arnhem mislukte in september, was voor ons volk een bittere teleurstelling. Wat had men gehoopt, dat men spoedig van de ellende zou af zijn, vooral daar de honger zich zo sterk liet voelen in vele steden van ons land. Oh, wat ging alles langzaam, en niet zoals wij het gewent hadden. Toch had God met dat alles veel te zeggen. Van alle schepselen moesten af en ons oog moest alleen op God gericht worden. Wat een wij bijzondere bemoeienis Gods was het toch te achten, al viel het voor het vlees niet mee, dat de Heere ons zo lang onder de druk van dat ongoedertieren volk liet. Het was of God nog steeds uitzag, of ons volk zich tot Hem zou keren, Dien wij zo snood verlaten hadden

Ten tijde des avonds was er verschrikking. Groot werd de spanning in de laatste dagen voor de bevrijding. Grote troepen Duitse soldaten kwamen opdagen, nadat tevoren alles was weggetrokken. Men groef zich overal in en op verschillende plaatsen wonden er kanonnen gezet en stellingen gebouwd, mitrailleurs bracht men aan op verschillende plaatsen. Alles wees er op, dat zware slagen geleverd zouden worden. Bange vreze vervulde het hart van velen, zodat zij zich niet meer ter rust durfden begeven. O, wat zou het morgen worden?

Niet veel kilometers van ons verwijderd, lagen de Canadezen. Het kanongebulder werd gehoord. Allerlei vragen rezen op, en allerlei gissingen werden gemaakt. En dan de gedachte, dat de Heere deed naar de zonden, dan was er geen verwachting. Recht zou het zijn als alles in een puinhoop zou veranderen en het bloed zou vloeien langs

onze straten. Wellicht zouden zij door het zwaard van de oorlog moeten vallen, of zou er rouw komen in ons gezin. O, wat kwam de dood kort bij ons! Sommige plaatsen hadden het hard te verduren. Verschillende gezinnen werden zelfs zwaar getroffen. En waarom zou het dan ons voorbijgaan? Rechtvaardig was het geweest, wanneer God ons opgeruimd had gelijk het slijk der straten.

Doch zie wonder boven wonder gaf God uitkomst. Geen woorden zijn er te vinden, om het wonder Gods uit te roepen. Hij deed met ons niet naar onze zonden, Hij vergold ons niet naar onze ongerechtigheden. Hij strafte ons, maar naar onze zonden niet. In een ogenblik was alles veranderd. *Des avonds vernachtte het geweest en des morgens was er gejuich.* Dadelijk was het overal verspreid: *De Duitsers zijn vertrokken met achterlating soms van veel. De Canadezen zijn in aantocht en zij kunnen elk ogenblik door onze straten rijden.*

De vluggen werden uitgestoken. De driekleur werd weer gezien, alles werd getooid met Oranje en wat was er dadelijk een andere stemming onder de bevolking. De druk was geëindigd, God wendde onze gevangenis en gaf uitkomst op zulk een wonderlijke wijze. Hij alleen doet wonderen, Hij alleen. Wat niet enig mens kon bewerken of bekijken, dat heeft God gedaan. En waarom? Om des Heeren wil en om Davids Zijns knechts wil, om dat Verbond, dat God met Nederland had gemaakt en waarvan Prins Willem van Oranje in de bange strijd tegen Spanje gezegd had: *Ik heb met de Potentaat aller Potentaten een vast verbond gemaakt.*

Juda was verlost uit kracht van het verbond, maar zo is het ook bij ons. God heeft redenen uit Zichzelf genomen. Het is om Davids grote Zoon en Heere. Zijn Naam komt er ook alleen de ere van toe. *Niet ons o Heere, niet ons, maar Uwen Naam geef eer, om Uwer waarheid wil.* Psalm 115: 1.

Dat Gods geest ons verwaardige om zo de bevrijding van ons Vaderland te beleven en dat ons hart de Heere prijze, gelijk de dichter dat deed in Psalm 116: 7.

Toepassing

Zulk een vernederende gestalte mocht ons hart ontvangen, nu wij samen in deze ure de grote daden Gods herdenken. David kwam met de weldaden op de rechte plaats. Dat ook wij ertoe verwaardigd werden, door de bediening des Heiligen Geestes.

Van onszelf zijn wij zo arm, zou doodarm. Hoe zullen wij uit en van onszelven de Naam des Heeren erkennen, zo onze ziel niet opgelost wordt in dat enige zoen- en dankoffer Christus Jezus, verheerlijkt aan de rechterhand des Vaders. In Hem heeft de Vader alleen Zijn welbehagen. Zijn persoon, werk en offer, maar ook dankzegging is de Vader alleen maar aangenaam. Naar Hem mochten wij getrokken worden. Voor Hem mocht ons harte geopend worden, waar ook met Hem onze ziele verenigd door dat dierbare geloof.

De Heere zelf heeft onze druk verlicht. Bange tijden zijn er door ons beleefd en zwaar heeft Gods Hand op ons gedrukt. Verschillenden, ook uit ons midden hebben het uur der bevrijding niet mogen beleven. Door menigeen zijn onherstelbare verliezen geleden. Wij gedenken in deze ure, al de rouwdragende in ons midden, in onze gemeenten en in ons vaderland. Voor hen is er een diepe smart te midden van de blijdschap, die het hart van ons volk vervult.

O, de lege plaatsen van allen, die vielen, op welke wijze dan ook! Niet alleen op onzen vaderlandse bodem zijn zoveel slachtoffers gevallen, maar ook menigeen, die weggevoerd werd naar het buitenland, keerde niet meer terug. God mocht de rouwdragenden door heil verheffen. Het smartelijk gemis, vrouwen en ouders, mocht vervuld worden, door de God aller genade, Die beloofd heeft een Man te zijn der

weduwen en een Vader der wezen. Oh, arme wezen, dat ge verwaardigd mocht worden het te beleven, door wederbarende genade: *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, alzo ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen.*

Ouders, dat het in Uw hart waar mocht worden: *Ben ik U niet beter dan tien zonen?*

Hij heilige al de slagen aan uw hart, opdat het niet zij tot een oordeel, maar tot een eeuwig voordeel. Bij God zijn geen vergissingen en abuizen. Hij heeft daarin ook Zijn aanbiddelijke raad volvoerd en Hij geeft geen rekenschap van Zijn daden. Zijn doen is majesteit en heerlijkheid.

Alle feestvreugde zij verre van ons geweerd gedachtig aan wat doorleefd werd, aan de smart, die er allerwegen is, maar ook aan wat God ons geschonken heeft boven waarde en verdienste. Wij hadden God de roede in handen gegeven en het was vanwege onze zonden, dat Hij kwamen onder zulk een harde dienstbaarheid. Gods hand was tegen ons uitgestrekt vanwege de verlatingen van Zijn wet. En waar Hij ons niet geheel overgaf aan een algehele verwoesting, zouden we dan de weldaden doorbrengen in de ijdelheid van de zonde en God in het aangezicht slaan? Dat wij voor de hoge majesteit Gods in het stof mochten buigen in ware zielsvernederings. Dat wij niet in het schepsel mochten eindigen, maar in God alleen. Wonderlijk handelde God niet ons en Hem komt alle eer toe.

Dat wij met ons volk en vorstenhuis uit innerlijke behoefte voor Zijn aangezicht mochten verschijnen, om Gods Naam te prijzen.

Wat onderscheidt ons samen nog, dat de Heere ons nog spaarde en verschoonde in de jaren, die nu achter ons liggen. Velen werden door het oorlogsgeweld getroffen, anderen stierven in kampen en gevangnissen en hoevelen werden er geveld door het zwaard van de honger?

In onze dood, noch in ons verderf had de Heere geen lust. Zouden wij het niet ter harte nemen, en met opmerkzaamheid stil staan, hij de vele bemoeienissen des Heeren, ons zo rijkelijk beloond?

Vergeet nooit een van Zijn weldadigheden,

Vergeet ze niet, het is God die z' u beweest.

Alles wordt in de hemel aangetekend de boeken worden eenmaal geopend. Bedenk jong en oud, dat God er eenmaal op terug komt. Hij gaf thans vrede, maar wie onzer zit in banden? Zijn er nu nog onder onze kinderen, jongelingen en jongedochters, mannen en vrouwen, die zeggen: 'Het is groot, dat de Heere dit deed, maar mijn ziel is niet verlost. Ik zit nog in de gevangenis. Ik lig nog onder de vloek der Wet en onder het oordeel der verdoemenis.'

Zijn nog in ons midden, die besef hebben van hun verloren toestand? Worden er nog gevonden, die gebukt gaan onder de last van hun schuld en zonde? Die klagen over het gemis van God en die wenen dat zij onbekeerd en onverzoend voortleven op de aarde? Zijn er nog, die schreeuwen om Christus als de enige Borg, Zaligmaker en Verlosser van het oordeel des doods? Die benauwd en bedroefd zijn vanwege de hardheid van hun hart; en bij wie het waar is van binnen: *Och werd mijn ziel door U gered?*

Dat God nog eens aan Zijn eer kwam, dat die deugden, die zij geschonden zijn door hun zonden nog eens werden opgeluisterd in hun ziel.

Geliefden, de bevrijding van ons land is groot, tot welke dure prijs zij ook gekocht moest worden, maar het is alles tijdelijk en vergankelijk. Wij kunnen er niet mee sterven en er God mee ontmoeten. Dan zal de verlossing door het bloed des Lams in onze ziel verklaard en bevestigd moeten worden door de Heilige Geest. Dat er nog

velen in ons midden gevonden werden, die daarover bekommering omdroegen in hun hart. Voor dezulken is alleen hoop en verwachting. God heeft gedachten des vredes gehad van eeuwigheid. Er is hulp besteld bij een Held, Die machtig is om te verlossen. Christus heeft de machtigen zijn vang ontnomen en Satans heerschappij voor eeuwig verbroken in Zijn dood en opstanding. Hij schonk voldoening aan Gods recht, droeg het oordeel der zonde weg en verwierf een eeuwige gerechtigheid. Voor Hem zal alle knie buigen en Hij zal regeren van de zee tot aan de zee en van de rivieren tot aan de einden der aarde. Hij heeft op Zijn kleed en bij dezen Naam geschreven: *Koning der Koningen en Heere der Heeren.*

Farao verdrong in de Rode Zee, Nebukadnézar verloor zijn verstand, Bélsazar werd vermoord, Sanherib werd door zijn eigen zonen omgebracht, Haman is opgehangen, Herodes van de wormen gegeten, Napoleon stierf als balling op St. Helena. En zo gaat het met al degenen, die de wereld beroerd hebben, weduwen en wezen hebben doen zuchten en Sion benauwd. Het is met al dezulken nog steeds geweest: *Opkomen, blinken en verzinken.*

Heel anders echter is dat met Sions eeuwige Koning. Zijn koninkrijk is een eeuwig koninkrijk. En op Hem zal Zijn kroon bloeien.

O, gelukkig volk dat kennis aan Hem hebben mag en deel aan Hem verkregen heeft, krachtens de soevereine genade en liefde des Vaders! De wereld wordt straks als een doek ineen gerold. Ook deze oorlog, die nu achter ons ligt, bracht ons een stap nader tot die dag, *waarop God de aarde rechtvaardig zal oordelen, door een Man, die Hij daartoe verordineerd heeft.* De arme wereld beseft het helaas niet. Zij is verblijd, dat zij weer vrij leven kan, en haar hart ophalen in de zonde. Ja voor velen is dat ook waar, die leven onder het licht van het Evangelie. Wat is een mens de ellende spoedig vergeten en wat slaapt hij weer rustig in!

O, mannen en jongens, die nu weer vrij langs de straten kunt gaan of die uit uw gevangenis en ballingschap genadiglijk zijt verlost, bedenkt, dat er vele verzuchtingen en gebeden voor u zijn opgegaan, niet alleen van uw vader of moeder, die God vreesde, maar ook van deze plaats in Gods Huis, waar ge een plaats had in de gebeden van de ambtsdragers. O, welk een verantwoordelijkheid brengt het met zich mee! En vaar God u in het leven liet waar anderen van uw kameraden vielen, dat het u toet eens tot inkeer bracht. Dat het toch op u niet van toepassing zal zijn: *Ik heb ze geslagen, maar ze hebben geen pijn gevoeld.* Gaan wij door in de zonde, dan zal God straks met zwaarder oordelen komen, dan die op ons gerust hebben.

De oorlog is voorbij, maar is het oordeel weggenomen? Heeft God Zijn doel bereikt met ons Vaderland en met Zijn kerk? Bittere armoede staat voor de deur en wat zal de strijd zwaar worden om een plaats te krijgen in het maatschappelijk leven. Alles is ontwricht, verarmd en uitgeput. Uitgestrekte landerijen zijn verwoest en zullen geen vrucht voortbrengen. Grote ellende staat ons te wachten. Met bange vreze is ons hart vervuld, wanneer wij aanschouwen en waarnemen, dat de strafgerichten Gods over Europa en over ons Vaderland zo weinig hebben nagelaten.

Zeker, er zullen er zijn, die met Manasse geleerd hebben om te erkennen, dat de Heere God is. Voor sommigen zullen de slagen geheiligd zijn en zal er een vrucht uit voortgevloeid zijn, die Gode tot heerlijkheid is en hun ziel tot waarachtig profijt is geweest. Het welbehagen des Heeren, zal door de hand van Christus gelukkig voortgaan. Maar het is te vrezen, dat dát getal door een klein jongskén zal opgeschreven kunnen worden.

God heeft veel afgebroken en opgeruimd, ook in ons land. En wat ons nu tegenklinkt is: *Indien gij u niet bekeert, zo zult gij allen desgelijks vergaan.* God geeft ons nog een tijd van verademing, maar hoelang of hoe kort dit zal duren, is God alleen bekend. Letten wij op Gods Woord, dan zal het ene wee het andere pijlsnel opvolgen.

Och, of het mocht zijn, dat God nog waarachtige bekering en vernedering schonk! Dat er een zoeken en een terugkeren zij tot de God der Vaders! En een ootmoedig wandelen in de rechte wegen des Heeren. Dat Gods Naam weer werd geheiligd in de paleizen, in de vergaderingen der overheden, in de huizen der burgers en in de hutten van de armen. Dat Gods dag weer in ere kwam en Zijn geboden betracht, door volk en Vorstenhuis.

Dan zal de Heere ons 't goede weer doen zien.

Dan zal ons het land zijn volle garven bien.

Dan zal een ieder zitten onder zijn wijnstok en vijgenboom. In het houden van Gods geboden is grote loon.

Wat de Heere deed met Assyrië, is een voorspel van hetgeen de Gode vijandige wereld wacht en een ieder die Sion gram is, vervreemd van de wezenlijke vereniging met Christus. Wat zal dat oordeel eenmaal vreselijk wezen. Dan zal het geen gezant van de hemel zijn, gelijk de engel voor Jeruzalem, maar dan zal het de Rechter Zelf zijn, de eeuwige Overwinnaar Christus, die Zich opmaken zal om recht te doen en al Zijn vijanden als pottenbakkersvaten zal verbrijzelen.

Beef en sidder voor het aangezicht des Heeren en val nog heden God te voet. Smeek nog om genade, terwijl het nog het heden is. De vrede door het bloed des Lams, gegrond op recht en gerechtigheid, wordt u thans nog verkondigd en aangeboden. Gods geest make U er vatbaar voor!

Voor de zoveelste maal maakte de getrouwe Verbondsgod Zijn wonderen een gedachtenis aan ons Vaderland. O, volk des Heeren, is het voor U te begrijpen? Had u er op durven rekenen? Immers nee, alles verzondigd en alles verbeurd. Gods liefde is zo groot als Zijn recht en Hij heeft in Zijn toorn des ontfermens gedacht. Het is van alle kanten onbegrijpelijk.

De wijnpersbak is getreden buiten de stad. De kerk is er nog buiten gebleven. God heeft het in deze oorlog nog verhinderd en belet, dat de kerk werd aangetast. Toch hebben Gods volk en knechten mee moeten delen in de grafgerichten Gods. Leraars vielen er zelfs, die hun leven moesten eindigen op zo verschrikkelijke wijze en anderen werden in hun gezinnen getroffen. Wij hadden het mede verzondigd en vandaar de betoningen van Gods ongenoegen. Anderzijds heeft God wonderlijk gered, bewaard en ondersteund, Vele scheuren en breuken waren er in Gods kerk, Sion was als een akker geploegd, het zwijn uit het woud had alles omgewroet. Wat was de liefdeloosheid groot en het verdenken van elkaar verschrikkelijk. Gods Geest was ver geweken. God heeft veel gezwegen in Zijn Woord, in Zijn Sacramenten, in Zijn oordelen en in Zijn zegeningen, in Zijn beloften en in Zijn bedreigingen.

O, dat we er samen iets uit geleerd mochten hebben, dat leraars en leden voor God mochten bukken en dat er een gemeenschappelijk wederkeren was tot de God des levens! Hij neme alle onvlakten weg en werpe terneer al onze hoogheden. Hij doe ons bukken voor Zijn woord en voor elkander. Alle mensenwerk mocht eens worden afgebroken en Gods werk mocht eens aanschouwd worden. Zijn werk in de waarachtige bekering van zondaren en in de bevestiging van Zijn volk, op het vaste fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen. God doe ons leven uit Christus. Die enige Levensfontein om vruchtbaar te zijn tot

heiligmaking.

De getrouwe Verbonds-Jehovah bouwe de straten en grachten van Sion, in de benauwdheid der tijden en verlevendige de hope op de eeuwige bevrijding en verlossing die aanstaande is voor al degenen, die onze Heere Jezus Christus hebben liefgehad in onverderfelijkheid. Amen.

Nazang Psalm 52: 7.

2. PREDIKATIE

gehouden bij de bevrijding van ons laad over 2 Kronieken 29:10.

Zingen Psalm 66 : 5 en 6.

Geliefden,

In hetgeen wij daar samen zongen, uit de 66ste Psalm, hebben wij twee opmerkelijke dingen. Allereerst een *terugwijzing* en daarna een *heenwijzing*.

Een *terugwijzing* en herinnering door Gods Geest aan de diepe vernedering, de wrede overheersing en de ontzaglijke gevaren, waarin en waaraan het volks des Heeren van de oude dag was overgegeven voor een tijd. Zij waren gevangen als in een net, gelijk de vissen der zee en gelijk de vogelen des hemels. Zij waren zo verstrikt in dat net, dat er geen ontkomen aan was. De vijand had hen van alle zijden omsingeld, er was bijna geen ruimte overgebleven om te leven. Een enge band was om hun lendenen gelegd. Zij waren beladen en gedrukt door zware lasten alsof zij lastdieren waren, zodat hun kracht verbroken en vergaan was. De lenden zijn immers naar Deut. 33: 11 en Ps. 69: 24 de zitplaats van de kracht. Aan de diepste vernedering en aan de wreedste overheersing was dat volk van Israël onderworpen.

Gij had de mens op ons hoofd doen rijden. Het hoofd is het sieraad, het edele deel, waardoor 's mensen hoogheid en heerschappij wordt aangewezen. En daarover had de vijand gereden als over een weg. Hij had Israëls macht en aanzien vernederd tot de aarde toe, en zegevierend als waren zij slaven, over hen geheerst. Zij waren in het vuur en in het water gekomen, d.w.z. aan de grootste en bangste gevaren waren zij overgegeven, om verteerd en verzwolgen te worden.

En nu wordt dat volk niet alleen bepaald hij wat zij geleden en doorgemaakt hadden, maar zij worden ook *heengewezen* naar dien God des Verbonds, die hen zo wonderbaarlijk verlost had. Maar Gij hebt ons uitgevoerd. God zelf had een eind gemaakt aan die vreselijke overheersing. De Heere had de kracht des vuurs geblust, voor hen uitgedoofd en de wateren niet over hun hoofd doen gaan. God had een weg gebaad tot verlossing, toen er geen weg meer was. De Heere had hen uitgevoerd en wel in een overvloeiende verversing, zodat zij niet als ternauwernood, maar met ruimte en blijdschap, met vreugde en lof waren bevrijd. God doet nooit een half werk, maar schenkt een volkomen verlossing aan Zijn kerk. Dat doet Hij te allen tijde, wanneer Hij Zijn uitverkoren volk verlost, uit Satans heerschappij uit de macht der zonde, van de vloek der wet en uit de staat hunner ellende. Die verlossing ligt alleen in Christus, gelijk de Apostel Paulus verklaart in Efeze 1: 71. *In welken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden naar de rijkdom Zijner genade.*

Ook van die verlossing zegt de kerk in Psalm 145: 4: *Een volmaakt Werkmeester zijt Gij.* In die geestelijke verlossing is geen gebrek of tekort. Integendeel zij is zodanig, dat die verlostten ruime stof hebben om de des Heeren te prijzen. Gods kinderen worden door die enige Zaligmaker Jezus, verlost van het hoogste kwaad, de zonde, en Hij brengt hen ook tot het hoogste goed, namelijk de gemeenschap met God. *Gij zijt verlost, God heeft u welgedaan.* De banden der zonde worden verbroken, het geweld der helle vernietigd, en zij worden in de vrijheid en heerlijkheid der kinderen Gods geplaatst, zodat zij als in de dagen van Salomo mogen zitten onder hun wijnstok en

vijgenboom met vrede in hun hart en rust in hun ziel. Zij zullen het wel gewaar worden, dat God, en dat Hij alleen verlost heeft.

Zo was het bij Israël toen de Heere hen verlost uit de slavernij van Egypte en uit de harde dienstbaarheid van Farao. Zo was het, toen Hij hen veilig leidde door de Rode Zee, door wegen en paden, die zij nooit gekend hadden. De nood was toen hoog geklommen, gelijk ook later toen de Assyrische legers lagen voor de poorten van Jeruzalem. Alle hoop en verwachting op verlossing was afgesneden. Men kon niet anders meer bezien, in die tijden, dan dat het gehele volk zou ondergaan en geen volk meer zou zijn. Maar zie, God van de hemel, de God des Eeds en des Verbonds ontfermde zich naar Zijn soeverein welbehagen. En voor die God, die hoger is dan alle hogen, moet alles zwichten. Hij had Zijn volk in het net gebracht, maar had hen ook uitgevoerd. Et is geen kwaad in de stad, dat de Heere niet doet. *Hij formeert het licht en schept de duisternis. Hij maakt de vrede en Hij maakt het kwaad;* Jes. 45: 7. Alles wat er geschiedt, in hemel of op aarde, in ons persoonlijk leven zowel als in het leven der volken, wordt door Hem bestuurd en geregeerd.

Wij zijn thans Geliefden, bij vernieuwing samen, om de grote daden Gods te gedenken aan ons en ons volk bewezen. Hoe diep werden wij vernederd, vanwege onze zonden en onder welke schrikkelijke heerschappij kwamen wij, vanwege onze verlaten van de Heere. Letterlijk, maar ook figuurlijk, waren wij gekomen in het vuur en in het water. Wat is het bang geweest en benauwd in de jaren, die achter ons liggen! Het water was gekomen tot aan de lippen, vanwege het geweld van de oorlog, maar ook door het zwaard van de honger. Van alle kanten heeft God het laten vastlopen. Maar zie, wonder boven wonder gaf God uitkomst. Hij stond op met gunstige gedachten. Hij strafte ons, maar naar onze zonden niet. O, wie zal er een begin en een eind vinden, om Gods daden te vermelden. God heeft oorzaak gegeven tot de lof van Zijn driemaal heiligen Naam en in het verleden, zowel als in het tegenwoordige.

Maar ook voor ons geldt thans, wat Mozes in zijn afscheid van Israël zo menigmaal met ernst betuigt heeft: *Wacht u dat gij de Heere uwen God niet vergeet. Dien God, die zoveel wonderen heeft verricht.* Wij zijn in onze grondslag in Adams bondsbreuk, vergeters en verlaters van God geworden. God Zelf moet ons telkens terugbrengen, naar hetgeen Hij gedaan heeft. Zelfs de opmerkzaamheid zijn wij verloren, en nu is Gods Geest onmisbaar nodig om ons te herinneren aan hetgeen Hij gedaan heeft. O, dat die dierbare Geest, door Christus verworven en door Hem beloofd ons daartoe werd geschonken! Die Geest kan ons alleen maar verootmoedigen, en in de rechte zielsgestalte brengen, die ons betamelijk maar ook Gode welgevallig is.

Nu wij echter zijn samengekomen in deze ure, mogen wij wel bedenken, dat al is de oorlog thans geëindigd, het oordeel niet is opgeheven. Dat wij vrezen mogen voor des Heeren aangezicht, en dat het op ons niet van toepassing zal zijn, wat de Heere van Zijn oude volk Israël eenmaal betuigde: *Ik heb ze geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld.* De verharding is vreselijker, dan de oorlog. Dat er allerwegen kwam een breken met de zonde, een verlaten van de wereld en een waarachtige wederkeer van hart en huis, overheid en onderdanen tot de God des Levens. Blijft dat achterwege, wij hebben zwaardere oordelen te wachten, dan die waaronder wij geleefd hebben in deze oorlogsjaren.

Dat er in onze harten een nabetrachting zij van de bewezen weldaden, gelijk wij daar thans met U over wensen te handelen uit 2 Kronieken 29: 10:

Nu is het in mijn hart een verbond te maken met de Heere, de God Israëls, opdat de hitte Zijns toorns van ons afkere.

De voorgelezen tekstwoorden bevatten: *Een Koninklijke proclamatie:*

- I. Uitgevaardigd, door de Godvruchtige Hiskia.
- II. Bevattend, het oprecht verbond maken met God.
- III. Beogend, de afwending van Gods toorn.

I. Uitgevaardigd, door de Godvruchtige Hiskia.

Het uitvaardigen van dagorders was ons in de oorlogsjaren niet vreemd. Vooral in de laatste tijden, toen alles begon te wankelen en er gebeurtenissen plaatsgrepen, die heel de wereld in de grootste spanning brachten, was dat uitvaardigen aan de orde van de dag. Met klimmende belangstelling zag men allerwegen uit naar verklaringen, die werden afgelegd door de verschillende staatshoofden om enig licht te ontvangen in de duisternis die er heerste. De ene dagorder kwam na de andere vanuit het hoofdkwartier van de Duitse legerleiding, die inhielden, stand te houden tot het uiterste. Kwam de Rus in Berlijn, zo sprak men van Duitse zijde: *hij zou smoren in zijn bloed.*

God nam de hoofden, des volks weg en het ene leger na het andere stortte ineen, totdat Zaterdagmorgen 5 mei de wapens werden neergelegd en het grote Duitse rijk aan de voeten kwam van de Geallieerden. God heeft alle verwachtingen beschaamd, van degenen, die zich als God hadden opgeworpen en die als god werden aanbeden. God laat niet met zich spotten en wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien. Het stelsel van het Nationaal-socialisme was gebouwd op leugen en bedrog; stelde zich tegen God en Zijn Woord. God schonk ons verlossing en bevrijding na bijna 5 jaren van druk, angst en kommer.

Nauwelijks was het bekend geworden, dat de oorlog was beëindigd en wapens waren neergelegd of driekleur wapperde weer van de publieke gebouwen en van vele huizen. Groot was de blijdschap onder ons volk. Ook terneer nu juist op dat moment onze geëerbiedigde Vorstin en onze geliefde Prinses de Vaderlandse bodem reeds hadden betreden en weer in het midden van hun volk woonden. Wonderlijk en wonderbaarlijk heeft de Heere verlossing gegeven. De straten werden overal gevuld met mensen en allerwegen sprak men van het blijde nieuws, dat bekend gemaakt was aan ons volk. Maar ook aanstonds zag men overal groepen mensen zich verzamelen, oren met belangstelling te lezen de proclamatie van onze geëerbiedigde Vorse, die het andere ogenblik reeds werd uitgevaardigd. Hard was er gewerkt, ook vooral de laatste tijden door zovelen, die met gevaar vol hun leven zich gegeven hadden voor de zogenaamde *ondergrondse beweging*. Met alles was men klaar en wat een ijver werd er aan de dag gelegd. Voor zover men nog in het leven was (want hoevelen zijn er lafhartig omgebracht in die oorlogsjaren) kwam alles dadelijk weer op zijn oude post terug. Het was ineens uit met al die verraders, die op zo schandelijke wijze ons volk hadden verkocht, vertrapt en genegeerd. God maakte een eind aan. De proclamaties, die allerwege aangeplakt werden, waren reeds gedrukt en een ieder kan die boodschap aanstonds lezen. Hoe anders werd zij gelezen dan al die bekendmakingen van die dwingelanden, van wie de meesten nu reeds in de eeuwigheid zijn en waar God al mee afgerekend heeft. Met verontwaardiging werden al die bekendmakingen gelezen en nauwelijks waren ze aangeplakt, of men zag de plakaten verscheurd langs de straten liggen. Het zat zo diep in het hart van ons volk, dat zelfs kinderen hun hand naar die bekendmakingen uitstrekten.

Jarenlang hebben de Duitse dwingelanden alles in het werk gesteld om uit het hart van ons volk te halen, hetgeen er door God was ingelegd, namelijk de liefde tot het Huis van Oranje. Uitgezonderd enkele lafaards, die belust waren op een baantje en waarvan de meesten met God en Zijn gebod hadden gebroken. Maar ons volk als volk had in zijn hart een afkeer van al die bedreigingen, die win Duitse zijde kwamen. Ons volk gruwde ervan en hoe rechtvaardig ook het oordeel was, dat over ons kwam. Toch stegen hier en daar zuchtingen op tot God om verlost te worden van dat ongoedertieren volk, van de mannen des bloeds en des bedrogs.

Wat was het anders met de proclamatie die kwam van onze hoge Landsvrouw. Wie ontroerde niet tot in het diepst van zijn hart toen hij de boodschap las, die tot ons kwam van haar, die door God ons was gegeven en die in de zwaarste tijden aan de overzijde met haar volk zo had meegeleefd. Geen kind dacht er nu aan, om die proclamatie te verscheuren. Er moet nu geen soldaat bij geplaatst worden met een geweer en handgranaat. O, nee, dat is nu uit; nu wordt er niet gesaboteerd. Weken na de bevrijding ziet ge de proclamatie van onze Koningin overal nog hangen en daarbij alles wat van hogerland nu tot ons komt. Wat een indruk geeft zulk een boodschap in het hart. Een ieder kan het gevoelen, de nauwe band, die er ligt tussen volk en vorstenhuis. Hoe diep alles was verzondigd en hoever alles weg was, God heeft onze koningin nooit afgezet, maar zij regeert nog bij de gratie Gods. Vandaar dat ook zulk een proclamatie met autoriteit en gezag is. Toen Hitler sprak in de oorlogsjaren, werd bijna aller hart met angst vervuld vanwege dat geknerp en geschreeuw. Wat is de stem van onze Vorstin dan toch geheel anders. Als een moeder spreekt zij tot haar kinderen en bij duizenden en tienduizenden worden er zo door aangegrepen, dat zij zich niet meer bedwingen kunnen.

En zie, Geliefden, in de woorden van onze tekst, hebben wij ook een proclamatie en dat wel van een jonge koning, die op 25-jarige leeftijd de troon beklimt en de regering aanvaardt. Die jonge koning is Hiskia. Zijn naam betekent: *Sterkte des Heeren*. De grootvader van Hiskia was Jotham. Van hem staat geschreven in 2 Kron. 27: 2 en 6, dat hij deed dat recht was in de ogen des Heeren en dat hij zijn wegen richtte voor het aangezicht van de Heere zijn God. Jotham was dus een mens, bedeed met vreze Gods. Met Hiskia 's vader stond het helaas anders. Achaz deed niet wat recht was in de ogen des Heeren; hij trok het volk van de Heere dat het gans zeer overtrad. Achaz offerde de goden van Damaskus; hij verzamelde de vaten van het Huis Gods en hieuw ze aan stukken. Hij ging zelfs zo ver in zijn goddeloosheid en vijandschap tegen God door, dat hij de deuren van het Huis des Heeren toesloot. De openbare godsdienst oefeningen hielden op, wat nog nimmer had plaats gehad, Achaz maakte altaren op alle hoeken te Jeruzalem voor de goden der heidenen, en maakte in elke stad van Juda hoogten om onder elk goden te roken. Met dat alles verwekte hij de Heere, zijner vaderen God tot toorn. Dat Achaz het ongenoegen Gods over zichzelf haalde en dat hij het volk voerde naar de rand van de afgrond, kun ieder wel begrijpen. Nimmer had er in Juda een koning geregeerd, die zich aan zulke gruwelen en zonden had schuldig gemaakt, als Achaz. En dat hij verhard was in zijn kwaad, blijkt wel uit de houding die hij aannam tegenover Jesaja. Openlijk heeft hij het uitgesproken te midden van de zwaarste bedreigingen en vreselijkste gerichten dit hij met God niet te doen wilde hebben. Achaz was de slechtste koning van Juda. In Achaz trad de macht der zonde schrikkelijk aan het licht.

Maar hoe geheel anders was het met zijn zoon Hiskia. Zeker Hiskia wits ook in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren, maar hij lag opgesloten in het welbehagen Gods. Hiskia's persoon is een prediking en een toonbeeld van de soevereine en

vrijmachtige genade Gods. God gedenkt tot in der eeuwigheid aan Zijn Verbond. God springt soms wel eens een geslacht over, maar toch blijft het waar, dat *Zijn trouw rust op het late nageslacht, dat Zijn verbond niet trouweloos wil schenden.*

Hiskia had de godsvrucht niet van zijn vader geleerd. Hij was opgevoed in de grootste goddeloosheid en in de gevaarvolle omgeving van een lichtzinnig hof, dat niet anders dan verkeerde dingen deed. Maar dat alles stond God niet in de weg. God had Hiskia lief gehad met een eeuwige liefde. Zijn oog was er van eeuwigheid op gevestigd en hij was in de eeuwigheid door de Vader aan Zijn Zoon gegeven, Die hem ook aanvaard en overgenomen had. God de Heilige Geest had het op Zich genomen om hem in de tijd des welbehagens te wederbaren, te vervullen met de vreze Gods, en de liefde tot God en Zijn geboden in zijn hart te planten. De grondslag van zijn zaligheid en behoudenis lag in een Drie-enig Verbondsgod. God is de grote Pottenbakker, die met het leem doet, wat Hem behaagd; hij maakt het ene vat ter ere en het andere ter onere en niemand kan Zijn hand afslaan en zeggen: *“Wat doet Gij?”*

Het welbehagen des Vaders gaat door de hand van Christus gelukkig voort. *Die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen en die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd en die Hij gerechtvaardigd heeft, heeft Hij ook verheerlijkt.* Rom. 8: 30.

Duidelijk is de vrucht van het werk Gods openbaar geworden in het leven van Hiskia en ook bijzonder bij de aanvaarding van zijn regering. Hoe zou het ook anders kunnen, waar God Zijn vreze in het hart plant van de uitverkoren zondaar, daar is een haten en vlieden van de zonde en een beminnen van God; een lust en een liefde om Zijn wegen te bewandelen.

Achaz had alles in het werk gesteld om de dienst van God te vernietigen, om God uit het land te bannen. Hiskia zou gebruikt worden als een middel in Gods hand om op te treden als reformator en hervormer om de dienst des Heeren te herstellen en het volk terug te roepen tot de wet en de getuigenis. Wie zal beschrijven, de smart en de droefheid die er geleefd hebben in het hart van Hiskia bij het aanschouwen van het goddeloze leven dat door zijn vader geleefd was en over het diepe verval van het volk des Verbonds. De grote massa was schandelijk van God afgeweken, ja zelfs van God en Zijn geboden vervreemd geworden. Hiskia schaamde zich echter niet om te proclameren een terugkeer tot de God der vaderen. O, wat een bemoeienissen hield God met dat afgeweken volk. God had ze over kunnen geven aan het goeddunken van hun hart en hen laten verzinken in de grootste ellende.

Rechtvaardig was het geweest, zo de Heere dat volk aan de verwoesting had prijs gegeven, ja geheel had doen ondergaan, zodat hun naam was uitgedelgd uit de rol der volkeren. Maar nee, God verwekte nog een Godvruchtige koning, die tot een rijke zegen voor het volk zou werden gesteld. Het werd ook daarin wel duidelijk, dat de Heere altijd redenen uit Zichzelf neemt, en alleen om Zijns zelfs wil zulk een man verwekte over het volk, dat Hij zich eenmaal als Zijn eigendom had aangenomen.

Dat volk kon ook niet ondergaan. In de lendenen van dan volk werd de Messias gedragen en Hij zou in de volheid des tijds geboren worden uit het huis en geslacht van David. Mijn raad zal bestaan en Ik zal al Mijn welbehagen doen Jes. 46: 10. O dat welbehagen des Heeren, wie zal het doorgronden? Er blijft niet anders over dan verwondering en aanbidding.

In de kracht en in de mogendheid des Heeren, bezielt met de geest der dapperheid en der vreze des Heeren, verschijnt Hiskia voor zijn volk en richt zich in het bijzonder tot de priesters en Levieten. De deuren van Gods Huis worden geopend; de priesters en de Levieten worden teruggebracht in de dienst des Heeren. Het Huis des Heeren moet door hen gereinigd worden van de daarin gepleegde afgoderij. En Hiskia verklaarde in

het openbaar, niet wat er in zijn hoofd of in zijn voornemen lag, maar wat in zijn hart leefde, namelijk om een verbond met de Heere, de God Israëls te maken.

Hiskia was zelf door genade aangenomen in het Verbond der genade. Hij was dus een bondeling, en door de liefde Gods, die uitgestort was in zijn hart wenste hij niets anders en niet minder dan het verbond Gods, dat verbroken lag door de zonde met God te vernieuwen. Hiskia wist het hij eigen ervaring, dat in het houden van Gods geboden grote loon is. De tijden der geestelijke welvaart, persoonlijk, maar ook voor ons volk liggen in de dienst des Heeren, in het gehoorzamen van de God des verbonds; in het ootmoedig wandelen in Zijn wegen. Groter zegen kan er bijna niet zijn, voor een land en voor een volk, dan om zulk een vorst aan het hoofd te hebben, die zelf de Heere mag vrezen. En door genade verwaardigd wordt, zijn onderdanen voor te gaan in de wegen des Heeren. Dezulken geeft Hij genade en eer en de inwoners des lands zullen het profijt ervan trekken. Verlaters van Gods wet en de verachters van Zijn woord zullen zulk een verschrikkelijk oordeel over zichzelf en over anderen halen. En wat zal het vreselijk zijn, wanneer zulke hooggeplaatste personen eenmaal gedagvaard zullen worden voor de Rechter van hemel en aarde. Gezegend land en gelukkig volk, dat een Hiskia op de troon mag hebben,

II. Dat zal ons in de tweede plaats nog duidelijker blijken, wanneer wij nu stilstaan **bij de eigenlijke betekenis van dat verbond maken met de Heere.**

All is het thans mijn voornemen niet, om een aparte beschouwing te geven over de leer der Verbonden, toch is het niet van belang ontbloot vooraf enkele opmerkingen te maken, opdat wij des te beter zullen beseffen wat het inhield, die oprechte behoefte, die hij Hiskia tot openbaring kwam om met het gehele volk het verbond met God te maken.

Een verbond in het algemeen genomen, is een overeenkomst, een verbintenis tussen twee of meer personen, waarbij men met onderling goedvinden zekere voorwaarden vaststelt en op die voorwaarden van weerszijden beloften doet, en zich verbindt tot het nakomen daarvan.

Op verschillende plaatsen in Gods Woord leest men van verbondssluitingen, in de staat der rechtheid, bestond er tussen God en Adam een verbond. God zelf had dat Werkverbond met Adam gemaakt. Hosea 6: 7. God maakte een verbond met Noach. Genesis 9: 9; ook maakte God een verbond met Abraham, Genesis 15: 8 en Genesis 17: 7. Met Israël aan de Sinai. Exod. 21: 32 en Hebr. 8: 9. Met Pinehas als hoofd van zijn geslacht is het verbond van het eeuwig priesterschap gesloten Num. 25: 13. David maakte een verbond met Jonathan. Met David persoonlijk maakte God een verbond 2 Sam. 23: 5, maar ook met hem als het hoofd van het koningsgeslacht. Zijn zaad zou op zijn troon zitten tot in eeuwigheid, Ps. 89: 4 en 5, 2 Sam. 5:17. Met de Joden na de ballingschap, Jer. 32: 37 en Ezech. 11 :16-21. Met de kerk onder het Nieuwe Testament Hebr. 8: 8.

Twee verbonden kennen wij in de Heilige Schrift, die betrekking hebben op des mensen eeuwig en wezenlijk heil, namelijk het Werkverbond en het Genadeverbond. Het Werkverbond beoogde Adam, en in hem al zijn nakomelingen te bevestigen in de Staat waarin God hem geschapen had. Dat verbond is echter schandelijk met hem verbroken door onze eerste vader, zodat genoemd verbond nooit kracht meer heeft om iemand te rechtvaardigen.

Tegenover dat verbroken werkverbond, is door God geopenbaard het verbond der genade. Sommigen spreken ook nog van *het verbond der verlossing* en stellen het voor, alsof dat een geheel ander verbond zou zijn, dan hetgeen waarvan wij gedurig

lezen in Gods Woord. Dat is echter niet het geval. Het verbond der verlossing is de grondslag van het Genadeverbond en is in wezen een en hetzelfde.

Het Verbond der genade is opgericht in de eeuwigheid, maar geopenbaard terstond na de val, in Gen. 9: 5. Wanneer wij lezen van een verbond Gods met Abraham, met Israël, met David en met de kerk dan is dat niet anders geweest, dan het Verbond der genade. De vormen hebben wel gewisseld, en wij kunnen zelfs van vier verschillende perioden spreken. Wij kunnen spreken van de persoonlijke vorm, van Adam tot Abraham. Van de patriarchale vorm, van Abraham tot Mozes. Van Mozes tot Christus spreekt men van de nationale vorm. En eindelijk hebben wij de kerkelijke vorm, van Christus tot de oordeelsdag.

Onder het oude volk Israël is het Genadeverbond op een meer wettische wijze bediend geworden, dan in latere tijden. Een van onze oudvaders zegt, dat de kerk toen was in hare kindsheid. En men weet, dat voor kinderen afbeeldingen en schilderijen zeer gepast zijn, om daardoor te leren en te worden opgeleid, waarbij zij tot dat einde een lerende priester hadden, die het volk daardoor als een middel leerde heenzien; en dus was het hun evangelie. Er is zeer wel aangemerkt, dat de oude schaduwdienst wel een zware lantaarn is geweest om te dragen, maar dat er licht in was. Dat Genadeverbond is een welgeordineerde en eeuwigdurende overeenkomst of verdrag tussen de grote God en de uitverkoren zondige mensen, waarin de Heere God alles belooft, wat tot des zondaars volle zaligheid nodig is, vloeiende uit, en rustende op het eeuwig verbond des Vredes of verbond der verlossing tussen God de Vader als Rechter en God de Zoon als Borg, in de plaats van uitverkoren zondaars. Waarin alle eis en voorwaarde vervangen wordt door de volheid van beloften, en waaruit de zondaar geloof ontvangt ter inwilliging en ingang in dat zalige verbond enkel op kosten van de Borg. Waarvan de sacramenten zegelen zijn, bevestigende de onveranderlijke getrouwheid Gods als ook het aandeel dergenen, die onder die zalige band zijn overgebracht. Alles tot heerlijkheid van de ondoorgrondelijke wijsheid, vrije liefde en genade Gods (Justus Vermeer).

Dat verbond gaat van God uit, van de Sterke, Algenoegzame, Onveranderlijke, Drie-enige Verbondsgod. Christus is de Borg, de Middelaar, de Inhoud, maar ook het Hoofd des verbonds. Christus heeft door Zijn bloed dat verbond bevestigd en het is vast in Zijn gezegende dood. Het is een eeuwig verbond, wat betreft zijn oorsprong, maar ook wat zijn inhoud en einde aangaat. Dat verbond wordt opgericht, alleen met de uitverkorenen, en zij alleen hebben wezenlijk deel aan al de goederen des verbonds; genade hier en het eeuwige leven hiernamaals. Van nature is de mens vreemd van dat Verbond der genade. Hij heeft er ook geen betrekking op, omdat hij een verbond gemaakt heeft met de dood en een zeer voorzichtig verdrag met de hel; zijn wegen houden de dood vast. Krachtens doop en belijdenis leven wij onder de bediening des verbonds, maar wij zijn wezenlijk in het verbond, zo wij krachtens het welbehagen des Vaders, en het volbrachte werk des Zoons, die de verzoening teweeg bracht, door de Heiligen Geest, wedergeboren worden tot een levendige hoop. En dan wordt ervan verklaard in Jer. 50:5: *Zij zullen naar Sion vragen: op de weg herwaarts zullen hun aangezichten zijn; zij zullen komen en de Heere toegevoegd werden met een eeuwig verbond, dat niet zal worden vergeten.*

O, dat buitenstaande volk, wordt verwaardigd hier in de tijd, dat God dat eenzijdig Verbond voor hen gaat openen. Dat door Gods Geest die Middelaar des Verbonds ontdekt wordt, in al Zijn noodzakelijkheid, volheid, gepastheid, bereidwilligheid, luister en heerlijkheid. Dat volk ziet dan Christus, als blank en rood, dragend de banier boven tienduizend. Ja, dan roepen zij met die bruid uit: *Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk!* En die ogen die eens gezien hebben, zullen niet meer terugzien. O, wat

verlangt hun ziel, waar zij als een verlorene zichzelf hebben leren kennen, om met Die dierbare Verbondsmiddelaar verenigd te mogen worden door het geloof; Hem te omhelzen als hun schuldovernemende Borg en door Hem tot God te mogen gaan. Driewerf gelukzalig, zo er in het leven van dat volk een moment aanbreekt, dat God hen in dat eeuwig Verbond overneemt en dat zij van hun zijde het mogen inwilligen en er *ja en amen* op mogen zeggen. O, wanneer Gods Geest dat bevestigt in de zielen van Zijn gunstgenoten, dan is het: *Bergen mogen wanken en heuvelen mogen wankelen, maar het Verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer*, Jes. 54: 4. Dat is een wegzinken in de liefde des Vaders, in de liefde des Zoons en in de liefde des Heiligen Geestes; dat is heilig land.

Persoonlijk moeten wij dus tussen de wieg en het graf een overgang leren kennen, vanuit het Werkverbond in het Genadeverbond. Het is voor elk een persoonlijke zaak, die doorleefd moet worden in onze eigen ziel. En wanneer wij dat mogen beleven, dan zullen wij gewaar worden, dat er niets van komt op onze rekening; dat wij er geen zucht aan toegebracht hebben, maar dat het alles is genade, vrije genade. *Uit genade zijt gij zalig geworden*. Dat zal ook het eeuwige wonder uitmaken. *Hoe kostelijk zijn mij o God, Uw gedachten, hoe machtig vele zijn haar sommen*. Ps. 139: 10. Twee zulke ongelijke partijen, die zo oneindig en zo ontzaglijk veel verschillen. Aan de ene zijde de reine, heilige en rechtvaardige God. *Wie mag in den hemel tegen Hem geschat worden? Wie is de Heere gelijk onder de kinderen der sterken*, Ps. 89: 7. Aan de andere zijde de onreine, de onheilige, de onrechtvaardige mens, die het onrecht indrinkt als water, en tot alle boosheid geneigd is. Aan de ene zijde de rijke algenoegzame, de volzalige God, die niet van mensenhanden gediend wordt als iets behoevende, Hand. 7. 25. Aan de andere zijde, de arme, behoeftige, en dieprampzalige zondaar, die uit kracht zijner zonde, de fontein des levens en der gelukzaligen mist. Aan de ene zijde, de getrouwe en onveranderlijke Verbonds-Jehovah, Die Zichzelf niet verloochen kan. Aan de andere zijde de trouweloze, de onveranderlijke verbondsschender, die telkens in overtreding is. Aan de ene zijde een barmhartig en genadig God, mild in het schuldvergeven. Aan de andere zijde. een ellendige en nooddriftige, die zich als een gans ontblote leert kennen en wiens belijdenis een behoefte is:

*Ik ben ellendig, arm en naakt,
O God, mijn Helper uit d 'ellenden,
Haast U toe mij, wil bijstand zenden
Uw komst is het, die mijn heil volmaakt.*

Psalm 70:3.

En nu die ware bondelingen, Gods gunstgenoten, maken dat verbond met offeranden, Ps. 50: 5. Niet op grond van de offeranden des ouden verbonds, het bloed van stieren en bokken, maar op grond van die enige, eeuwige offerande van Christus. Dat zoenoffer, waardoor Hij aan Gods gerechtigheid voldaan heeft, toen Hij zei: *Het is volbracht*, en waarmede Hij een volkomen rantsoen aan Zijn Vader betaald heeft.

Het verbond kan niet krachtig zijn, tenzij dat de Hogepriester des beteren verbonds het met Zijn bloed bevestigde en verzegelde.

Wanneer nu Gods bondgenoten in Jezus zien, die voldoening van Gods waarheid, rechtvaardigheid en heiligheid, en dat door het geloof aannemende, op die voldoening al hun vertrouwen stellen, en hun hele leven en heiligmaking daarnaar richten, dan komt die bondgenoot met die offerande tot de Vader, tonende dat Zijn gerechtigheid is vervuld en voldaan. Wanneer zij dus Christus als Hoofd van het verbond erkennen, op Hem zien, dat Hij van Godswege bij de zondaar, nu bondgenoot zijnde, alles verrichtte en van de zijde van de zondaar alles bestelde voor hem, bij de Heere als

Middelaar. Wanneer die ziel vindt in de enige offerande van Christus een Goddelijke algenoegzaamheid voor al hun gebrek, dat de volheid is daar, waar het verbond kracht door bekommt. Als die bondgenoot daar volkomen in rust met volle vereniging van zijn wil, en met zijn gehele hart bevestigende alzo het verbond, als hij zichzelf op de offerande van Christus zo neerlegt. In het hart van dezulken is een behoefte om zich aan de God des Verbonds toe te vertrouwen, op te dragen en te onderwerpen, in geloofsgehoorzaamheid om Hem te dienen, in heiligheid en gerechtigheid al de dagen huns levens, Lukas 1: 27.

Dat alles is nu de dadelijke vrucht, die vloeit uit de verbondsinwilliging, waartoe Gods Geest hem bekwaamt en in staat stelt. O, dat Gods kinderen meer bekommerd waren om die genade deelachtig te worden! God zou er door verheerlijkt worden en hun ziel zou er de vrucht van genieten tot doding van de zonde, tot beschaming van de hel en tot een toeneming in heiligmaking.

Nu lezen wij in Gods Woord, dat God weleer een verbond maakte met Israël aan de Sinai. God kwam met dat volk in een huwelijksverbond en dat volk kwam anderzijds ook in een huwelijksverbond, in een verbond met God. Later lezen wij nog enkele malen dat het gehele volk een verbond met God maakte, vooral in de dagen der Hervorming en terugkeer naar God. Jojada de priester, maakte een verbond tussen de Heere, de Koning en het volk, *dat het de Heere tot een volk zou zijn*, 2 Kron. 11:17. Zo ook lezen we van een verbondmaking in de dagen van Asa in 2 Kron. 15: 12 en zij traden in een verbond dat zij de Heere, de God hunner vaders zoeken zouden met hun ganse hart en met hun ganse ziel. Zo ook tijdens Ezra en Nehemia, Ezra 10: 3. *„Laat ons dan nu een verbond maken met onzen God, dat wij al die vrouwen en wat van haar geboren is, zullen doen uitgaan, naar de raad des Heeren, en dergenen die beven voor het gebod onzes Gods; en laat er gedaan worden naar de wet”*, Nehemia 9: 38: *„En in dit alles maken wij een vast verbond en schrijven het, en onze vorsten, en onze Levieten en onze priesteren zullen het verzegelen.”*

Van onze grote Hervormers, Luther en Calvijn is het ook bekend dat zij een verbond maakten met de Heere, om Hem, met verwerping van alle menselijke inzettingen te dienen naar Zijn Heilig Woord. Ja, wij hebben in onze ROEMRUCHTIGE HISTORIE een exempel in WILLEM VAN ORANJE dat hij verklaarde: *Ik heb met de POTENTAAT aller potentaten een vast verbond gemaakt.*

En zie, nu is het in het hart van Hiskia, om een verbond met de Heere te maken in zulk een gewichtig ogenblik van zijn leven. Het is in zijn hart, waaruit de uitgangen des levens zijn. Zijn hart was vernieuwd door de Heilige Geest en Hiskia leefde uit een andere wortel dan de oude Adam; hij leefde uit Christus. Hij leefde uit een beginsel, dat door God zelf in zijn ziel was gewerkt door wederbarende genade. Het kwam dus voort uit een gereinigd hart, dat tot de dienst des Heeren was toebereid. Zijn voornemen was, een verbond te maken met de Heere, de God van Israël. Met de eeuwig levende God; met Jehovah, de God der waarheid. Hij wordt genoemd: *De God der ganse aarde*, maar is in bijzondere zin *de God van Israël*. De God van dat uitverkoren volk, van dat volk, dat Hij alleen gekend had uit alle volken des aardbodems. De God die Israël had uitgeleid uit Egypte, doorgeleid door de zee en de woestijn, maar ook ingeleid in Kanaän, dat God beloofd had aan Abraham, Izak en Jacob. De God van Israël, die aan Jacob Zijn wetten had gegeven en aan Israël Zijn inzettingen en rechten Ps. 147: 20. De God van Israel, die dat volk zo trouw had geleid, niettegenstaande al hunne ontrouw, zonde en afwijking. De God van Israël, die in Zijn heilig en onkreukbaar recht, in Zijn ontzaglijke majesteit, Zich aan hen had

geopenbaard, maar ook in de betoningen van Zijn neerbuigende goedheid, genade en barmhartigheid. Onder dat volk woonde Hij, als onder de lofzangen Israëls. In het midden van hen stelde Hij Zijn wonderen een gedachtenis Ps. 111:4. Van Hem en tot Zijn verheerlijking zong men: *Geloofd zij de Heere God, de God Israëls, die alleen wonderen doet!* Ps. 72:18. Wonderen in de natuur, het water van de Rode Zee, alsook later van de Jordaan, scheidde Hij vaneen, opdat Zijn volk er droogvoets door kon gaan. Het water uit de rotssteen gaf Hij hun; het brood uit de hemel schonk Hij hun. De aarde opende zijn mond en verslond Korach, Dathan en Abiram, toen zij zich verzetten, tegen de van God ingestelde ambten. De zon stond stil te Gibeon en de maan in het dal Van Ajalon, toen het voor Israëls volk in de ogen van Jozua zo spannend was. Toen werd het bevestigd: Het moet alles naar Zijn wetten horen.

Wonderen op het oorlogsveld. *Van Uw schelden o God van Jacob, is tezamen wagen en paard in slaap gezonken; Gij, vreselijk zijt Gij en wie zal voor Uw aangezicht bestaan van de tijd Uws toorns af? Gij deed een oordeel horen uit de hemel; de aarde vreesde en werd stil als God opstond ten oordeel, om alle zachtmoedigen der aarde te verlossen.* Ps. 76: 7-10.

Wonderen van vrijmachtige genade. De verkiezing van het volk uit soevereine genade; de verlossing van de kerk door het bloed des Lams; de bedekking van dat volk door de wolk- en vuurkolom; de leiding van Zijn Geest, Die Hij stelde in het midden van hen.

Ja, hun hele leven was vol van de wonderen Gods. God verheerlijkte wonderen in hun hart, voor zover zij behoorden tot het geestelijk Israël. Achaz, Hiskia's vader vereerde de afgoden, die niet helpen of redden konden, maar met deze vorst stond het door genade anders. Hij had de levende God leren kennen. De God Israëls, was hem niet vreemd; de God van hemel en aarde, maar ook de God van alle genade, gaarne vergevende en van grote goedertierenheid, allen die Hem aanroepen. De God Israëls, uit kracht van Zijn verbond, Zijn volk toeroept: Doe Uw mond maar wijd open, Ik zal hem vervullen, Ps. 81: 11. *De God Israëls, de God van volkomen zaligheid, bij Wie uitkomsten zijn zelfs tegen de dood.*

O, was het wonder dat Hiskia met die dierbare God een verbond wilde maken? Met Die God kunnen wij het leven in, door en uit; met Hem komen wij nooit teleurgesteld uit. Alle betrouwen op afgoden blijkt ijdel en nietig te zijn.

*Maar die op God vertrouwt, op Hem alleen,
Ziet zich omringd met Zijn weldadighên.*

Het is de zekerste. weg, de veiligste weg, de voortreffelijkste weg, de weg waarin wij alleen Gods heil zullen aanschouwen, uit- en inwendig. Het was een verbondmaking, die gepaard ging met, en gevolgd werd door een oprechte bekering en wederkering tot de Heere en tot Zijn getuigenis. Een oprechte en ongeveinsde bekering, gelijk uit de vrucht wel is gebleken. O, dat onze harten daartoe werden bewerkt, gelijk bij Hiskia. Wat zou voor ons en voor ons volk betamelijker zijn na de zware bezoeken en bittere plagen, die over ons kwamen? Maar dan moet het persoonlijk in een verbond komen met God, zeker vooraf gaan. De reformatie moet van binnenuit beginnen. God moet het steen en hart wegnemen en een vleses hart schenken. Alle leugen en bedrog moet uitgebannen worden door de Geest des oordeels en der uitbranding, opdat wij waar voor God zullen worden. Blijft dat achterwege, dan zal alle reformatie door ons begonnen in de dood eindigen. Dan wordt het bewaarheid: *Ik zou hen wel verlossen, maar zij spreken niet dan leugenen tegen Mij,* Hoséa 7:13.

Verwekke de God des eeds en des verbonds zulk een oprecht verbond maken met Hem!

III. En nu tenslotte, Geliefden, **Hiskia vaardigde die proclamatie uit in het openbaar, beogend daarmee de afwending van Gods toorn.**

„Opdat de hitte Zijns toorns van ons afgekeerd worde.” Uit deze laatste woorden blijkt, dat er in het hart van Hiskia een diep besef was van het ongenoegen Gods, van de toorn des Heeren, die op het volk des verbonds rustte. Gods toorn brandt als een vuur; is heet Jes. 9:9-13; rookt Ps. 74: 1; is schrikkelijk Ps. 76:8; en wordt opgewekt door de zonde. Een heilig God kan geen gemeenschap hebben met de ongerechtigheid. Hij haat en straft dezelve. Verneem het maar uit Deut. 32: 22: „Want een vuur is aangestoken in Mijn toorn en zal branden tot in de onderste hel en zal het land met zijn inkomst verteren en de gronden der bergen in vlammen zetten.” Zou ook spreekt de Heere in Jeremia 15:11: „En Ik zal u overvoeren met uw vijanden in een land, dat ge niet kent; want een vuur is aangestoken in Mijn toorn en zal over u branden.”

Onder Achaz had het volk op een schandelijke wijze God verlaten, de Rotssteen des heils. Wat het gevolg daarvan was? God gaf hen over in de hand van hun vijanden. Zij werden verdrukt en velen werden uit hun land gevoerd, door de koning van Syrië, naar Damaskus. Daarbij had de koning van Israël een grote slag onder hen geslagen, zodat er op één dag in Juda vielen 120.000 strijdbare mannen, omdat zij de Heere, de God hunner vaders verlaten hadden. (2 Kron. 28: 5 en 6). De Edomieten hadden zich ook opgemaakt tegen Juda en vele gevangenen gemaakt. De Filistijnen, de aloude vijanden van het volk des verbonds, waren in het Zuiden van Juda gevallen, in de steden der laagte. Daarenboven benauwde Tiglath-Pilezer, Achaz en sterkte hem niet, hoewel Achaz alles in het werk gesteld had om die vorst te bevredigen en gunstig jegens hem te stemmen. Achaz had hem een deel van het Huis des Heeren gegeven en van het huis des konings en der vorsten. Maar dit alles mocht niet baten. Van alle kanten bleek het, dat God een twist had met Juda en dat Hij vertoornd was over hen vanwege de zonden. *Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezzen.* De zonde wordt bezocht; de zonde die God aantast en aanrandt in Zijn wezen en in Zijn deugden; de zonden maken een scheiding; Jes. 59: 2, en daarom verbergt God Zijn aangezicht.

Wanneer Gods gramschap openbaar wordt, dan wenden we overgegeven aan beroering, verwoesting, en worden we gesteld tot een aanfluiting van anderen. Verdrukking en benauwdheid volgt er op het verlaten van Gods wet. God houdt Zijn zegeningen in, stoffelijk en geestelijk. Hij bezoekt met zulke gerichten die het land en het volk doen verzinken in een armoede en ellende. Tegen de hitte van Gods toorn is niemand bestand. Toen die toorn over Israël kwam, werd dat niet alleen openbaar in het leven des volks, maar ook over degenen die nog behoorden tot Gods ware erfdeel. Het leven van het volk kwijnde: de oefeningen des geloofs ontbraken; de geloofskracht en het aangrijpen van de Heere werd minder; men lag als machteloos neer. „Er is niemand”, zo sprak Jesaja weleer, „die Uw Naam aanroept; die zich opwekt, dat hij U aangrijpe. Want Gij verbergt Uw aangezicht voor ons en Gij doet ons smelten door middel van onze ongerechtigheden”.

De tekenen van Gods verbolgenheden zijn, dat God Zijn Geest inhoudt en onttrekt en dan blijft verhard niet uit, maar openbaart zich allerlei kwaad waaraan men wordt overgegeven. Het land en het volk worden bezocht met onderlinge verdeeldheden, twisten en partijschappen; er komen verwijdering, meesterschap en allerlei wangestalten die het leven verwoesten.

Hiskia was niet bevangen met een geest des diepen slaaps, maar zijn oog was open voor de jammerlijke en beklaglijke toestand waarin het volk verkeerde. Hij zag de gerichten, die over land en volk waren gekomen vanwege hun afval van God en de

moedwillige verlaten van Zijn wegen. Dat er nu in het hart van de Godvruchtige Hiskia een behoefte was om een verbond te maken met hun Heere, de God van Israël. Het was een bewijs van de kinderlijke vreze God ook van de tedere liefde, die zijn ziel vervulde, om zulk een weg te bewandelen dat de hitte van Gods toorn werd afgekeerd. In het bijzonder wordt die toorn Gods afgekeerd, wanneer in ons hart en leven, Christus verheerlijkt wordt als de Borg des verbonds, die op een volkomen wijze aan Gods gerechtigheid heeft voldaan en door Zijn lijden en sterven die toorn stilde en die gramschap bluste. Buiten Christus is God een vertoornd Rechter, maar in Hem alleen een verzoend God en Vader, die op Zijn volk, dat in Christus begrepen u nooit meer zal toornen of schelden. De vereniging met Christus is daartoe onmisbaar en noodzakelijk voor elk schepsel. *Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, maar die de Zoon ongehoorzaam is, de toorn Gods blijft op hem*, Joh, 3: 35. Welgelukzalig is daarom dat volk, dat het beleven mag, dat er een (ogenblik is in Zijn toorn, maar ook een leven is in Zijn goedgunstigheid.

Die toorn Gods wordt voor een land en volk afgekeerd, wanneer er komt een oprechte boete en bekering: wanneer men breekt met de zonde en afstaat van de ongerechtigheid. Toen zelfs de koning van Ninevé zich bekeerde en met zijn volk in zak en as ging, stelde God het oordeel uit en spaarde Hij de stad. God laat Zich verbidden door een volk, dat in waarheid tot Hem wederkeert, Hij geeft verhooring aan degenen, die in waarheid Hem zoeken. Zij ervaren, dat er bij Hem vergeving is, opdat Hij gevreesd worde. O nee, het is nooit een vrucht van onze akker, als wij daartoe verwaardigd worden. Wij zouden ons eeuwig van God afwenden, maar Hij gedenkt Zijns verbonds gestadig en dat tot prijs van Zijn grote en heerlijke Naam. Wanneer die toorn wordt afgekeerd, dan toont God Zijn goedertierenheden, dan legt Hij weer heerlijkheid op Zijn kerk; dan schenkt Hij Zijn Geest weer. Ja, dan wordt het beleefd, wat wij samen gaan zingen uit Psalm 85: 4:

Dan wordt genâ van waarheid blij ontmoet, enz,

Toepassing

Dat nu zulk een proclamatie, gelijk wij uit de mond van Juda's Godvruchtige koning vernamen, werd uitgevaardigd aan het einde van de wereldoorlog, die bijna zes jaren woedde in Europa. Dat er onder de groten der aarde en onder de machtshebbers der wereld een erkenning kwam van de soevereine God, gelijk eenmaal vernomen is uit de mond van Nebukadnézar. Hij riep immers uit, voor zijn raadsheren en geweldigen: „Nu prijs ik eer verhoog en verheerlijk de Koning des hemels, omdat al Zijn werken waarheid en Zijn paden gericht zijn; en Hij is machtig te vernederen degenen, die in hoogmoed wandelen", Dan. 4: 37.

Een zware roede heeft God gelegd op Europa en wat is Zijn hand uitgestrekt geweest tegen ons. Ontzaglijke verwoestingen zijn aangericht; stromen bloed hebben er gevloeid, steden en dorpen zijn met de grond gelijk gemaakt. Kroegen en kerken; bioscopen met danszalen; fabrieken en paleizen, kastelen en boerderijen zijn van de aarde weggedaan. God heeft Zijn gerechtigheid van de hemel geopenbaard, Miljoenen mensen zijn er afgesneden in ons werelddeel. De slagvelden waren bezaaid met de lijken en velen werden neergeveld door het zwaard van de honger, dat op vele plaatsen woedde, gelijk tevoren nimmer gekend is, Dat er bij God een vreselijke majesteit is, is over het rond der aarde aanschouwd en niet het minst in ons eigen vaderland. O, wat een lijdensweg is het voor ons volk geweest in de vijf jaren, die achter ons liggen. Veel is er gezocht, veel is er geweend, veel is er geleden, zoals het

in de geschiedenis van ons vaderland bijna niet voorkomt. En waarom dat alles? O, de oorzaak was niet ver te zoeken.

Wij hadden God op het hoogst misdaan,

Wij waren van het heilspoor afgegaan.

Wij hadden het verbond, dat God weleer met Nederland genaak had, verbroken, wij hadden God verlaten, Zijn inzettingen vertrapt Zijn Naam gesmaad, Zijn dag ontheilgd en Zijn geboden verworpen Gods Geest was bedroefd al lange jaren achtereen. Een ieder deed wal recht was in zijn Dogen. Er was een algemene verzaking van God en van Zijn deugden, een zoeken van onszelf, een miskennen van Christus en Zijn gerechtigheid. Breder werd ook in ons land de stroom van degenen, die het openlijk uitriepen: *Laat ons Zijn banden breken en Zijn touwen van ons werpen.* De Godsmiskening en de Godsverzaking, nam hand over hand toe, Waar werd God nog erkend? De afval was verschrikkelijk onder alle lagen des volks en het verval der belijders der waarheid nam schrikbarend toe. O, wat werd de ware vreze Gods gemist en wat was de praktijk der Godzaligheid verre weg! De wijze maagden, waren met de dwaze in slaap gevallen. Waar was er nog bekommering? Om niet te spreken van innerlijke staat, over de verachting en miskening van God en van Zijn woord? Over de geesteloosheid, die zulke grote afmetingen had aangenomen en over de weinige bedieningen des Heiligen Geestes in de kerk van God?

Laten wij het maar eerlijk zeggen, dat er bijna geen droefheid was over de verbreking van Jozef en over de verachting in de genade. Wat konden wij het over het algemeen stellen met een vorm, die nog was overgebleven, maar dat God zo ver geweken was, ook van de openbare bediening wat werd er weinig leed over gedragen. Het oordeel begon van Gods Huis. En omdat de vreze Gods zo ver weg was, was de dam tegen de zonde ook weg. Er was een doorbreken ten kwade op velerlei wijze. God kon Zijn oordelen niet langer meer uistellen. Van alle kanten werd geroepen om de gerichten Gods. Veel heeft God gezwegen in de jaren, die achter ons liggen, om Zijn kerk te doen gevoelen hoe bitter het is tegen God te zondigen. Het ongenoegen Gods was zichtbaar op het staatkundige erf, zoowel als in het kerkelijke leven. God had afgedaan en menselijke inzettingen werden geëerbiedigd. Het land werd geschud. Het wankelde.

Maar of het de slagen gevoeld heeft, die God het toebracht, is te vrezzen. De kerk werd bedreigd, maar de vijand werd niet toegelaten haar te overheersen. God waakte nog over Sion, hoe diep vervallen het ook in ons vaderland was. De wijnpersbak werd getreden buiten de stad.

Als de tijd zal aanbreken, dat het water van twee kanten tegen het schip zal opstaan, gelijk in de zeereis van Paulus in Hand, 27, dan zal het banger worden dan het nu geweest is. We zijn nu nog niet veel kwijt geraakt. Maar als die tijd aanbreekt, dan blijf t alleen maar over wat van God is.

Onherstelbaar leed is er uitgegoten over huisgezinnen, mannen en vrouwen grijsaards en kinderen. Wat is het er diep doorgedaan. God heeft gesproken en het is gebleken, dat Zijn recht diep is als een afgrond. De hitte van Gods toorn is openbaar geworden, ook over ons volk Och, wat een wonder, dat we onder die gloed niet verteerd zijn en dat de Heere Zijn toorn gematigd heeft, tot deze tijd.

God heeft de oorlogen doen ophouden en Hij heeft gezegd: *Tot hiertoe en niet verder!* De stok, die God gebruikt heeft om ons te slaan, is thans in het vuur geworpen, Velen van de beroerders der aarde, hebben met Saul op de hoogte van Gilboa hun leven geëindigd in de vreselijkste wanhoop.

Anderen zijn in de gevangnissen opgesloten en ontmoeten thans, wat zij zoveel anderen hebben aangedaan. Menigeen is voortvluchtig en is met doodsangsten

vervuld. De bloem der natie is afgesneden en Duitsland gaat onder in een zwarte nacht. Van het Derde Rijk bleef bijna niets anders over dan een puinhoop. De groten der aarde, aan wier zijde de overwinning viel, handelen thans over dat weleer zo machtige rijk. Wat een diepe vernedering! God laat niet met Zich spotten. Wat de mens zaait, zal hij zeker ook maaien.

God maakte een einde aan de oorlog en Hij gaf weer vrede in ons werelddeel, alsook op onze vaderlandse bodem. Wat een zwaar juk is er van ons afgenomen en wat een wonderlijke verademing heeft God ons gegeven. O, dat we uit en mond van onze Vorstin en van degenen onder Ons, die in hoogheid zijn gezeten, een sprake uitging als weleer van Hiskia!

Voor elk in het bijzonder komt het er op aan, om te onderzoeken, of de drukking der melk, boter en de drukking van de neus, bloed heeft voortgebracht. Zeker, het zal eenmaal van onze hond worden afgeëist en wij zullen straks persoonlijk rekenschap moeten afleggen, welk profijt wij getrokken hebben uit de gerichtens Gods. Doch wat zou het tot blijdschap strekken, wanneer het opgemerkt werd, dat de inwoners der wereld gerechtigheid hadden geleerd, maar ook onze overheden, die in ballingschap moesten zuchten, bekend hadden, *dat de Heere God is*. In het verre Canada, beveiligde de Heere onze lieve Prinses met haar kinderen en in het nabije Engeland vond onze geëerbiedigde Vorstin een vriendelijk en welgegend onderdak met hare ministers, Gods zorg is over hen samen geweest en Hij spaarde hen in het leven bij de menigvuldige gevaren, die hen omringden en soms zeer nabij waren. O, wie zou het niet opmerken en in dat alles Gods hand moeten zien? Zijn naam, zij er voor geloofd en gedankt.

Maar wat zou nu ook betamelijker zijn, dan een ootmoedige erkenning van die God, die redenen uit Zichzelf nam, om het alles zo te besturen?

Toen Hiskia aan de regering kwam, brak er een geheel nieuw tijdperk aan. Zo is er ook voor ons Vorstenhuis en volk een bladzijde omgeslagen van het boek der historie en een nieuw tijdperk is er aangebroken. Het zou Godverheerlijkend zijn, maar ook profijtelijk voor ons, wanneer er een proclamatie werd uitgevaardigd onder ons volk, waarin wij allen werden teruggeroepen tot de Wet en de getuigenis.

Dat wij bewaard werden voor schelden en razen, op allen en op alles, zowel hier als in het buitenland, onder wier heerschappij en dwingelandij wij hebben gezocht. God rekest af. Hij zegt in Zijn woord: *Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden*. Dat wij een zwijgende mond onder God kregen. God is de Richter der hele aarde en zou Hij geen recht doen? Twijfel er maar geen ogenblik aan. De bewijzen daarvan hebben wij in Gods woord, in de geschiedenis der volkeren, en ook thans in wat wij vernemen van degenen, die ons verkochten, verraderlijk overleverden, benauwden en onderdrukten, en het onschuldige bloed langs de straten lieten stromen. Dat er een erkenning was bij overheid en onderdanen, van de eerste oorzaak, waarom ons al dat leed trof en al die ellende over ons kwam. Hadden wij maar naar Gods geboden geluisterd, *dan was onze vrede geweest als een rivier en onze gerechtigheid als de golven der zee*, Jes. 48: 18. Wij hebben de Heere zelf de stok in de hand gegeven en ons Zijn gramschap dubbel waardig gemaakt, Dat we samen God te voet vielen met ootmoedige belijdenis van schuld en zonde in erkenning van Zijn heilig recht, nu Hij Zich opmaakte om ons land te verlossen. Van verre zond Hij de troepen, hoofdzakelijk de Canadezen, die als middel in Zijn hand gebruikt werden om een eind te maken aan de schrikkelijke tirannie, waaronder wij zo lang hebben moeten leven. God beware er ons voor, om niet in het schepsel te eindigen, maar alleen in Hem.

Wij zagen, dat onze kinderen op de tanks vlogen van de Canadezen en dat onze jongens en mannen, ja onze meisjes en vrouwen, van blijdschap niet wisten hoe zij die soldaten moesten verwelkomen, Toen de Duitsers in mei 1940 binnenvielen, was er angst, vreze en droefheid, maar dat was nu zo geheel anders. Vroeg de Duitser om inkwartiering, dan werd het over het algemeen gedaan, omdat de nood ons was opgelegd, maar toen de Canadezen kwamen, deden wij het met groot genoegen. Niets was ons toen te veel. Immers, zij brachten grote offers om van de vijanden ons te verlossen. Zij waren instrumenten in Gods hand.

Dat wij met hen geen verbond maken meisjes, want dan zal de laatste dwaling erger zijn dan de eerste. Wat tevoren een schande was, is nu in de gegeven omstandigheden geen schande meer, maar de zonde is hetzelfde. Bedenkt, dat ook de velen van hen die thans in ons land vertoeven bezetting, hun vrouwen en kinderen in hun eigen ouderland hebben en God slaat nauw acht op onze wandel. Verwoest uw leven niet. Heb eerbied voor Gods gebod, legt geen smaad op de kerk, bedroeft je ouders niet.

Jong en oud, maakt een verbond met de Heere. O, dat u de God van Israël leerde kennen, gelijk in die kennis het eeuwige leven is. Breekt met de zonde, verlaat de slechtigheden en leeft en treedt op de weg des vredes en des verstands.

O jongens en mannen, wat een bange tijd hebt ge allen doorgemaakt. Welke positie u innam en welke plaats dat God u ook gegeven had, niets en niemand werd ontzien. Kerk en catechisatie konden bijna niet bezocht worden. U verkeerde gedurig in gevaar en met vreze begaf ge u op de straat. Als vee werd u gedreven en als wild vervolgd. Ja, wie had er nog rust in zijn huis en op zijn bed? Een leraar stond vaak met vreze op de preekstoel, beangst, dat de dienst verstoord zou worden. Ik heb het zelf doormaakt, dat een avondmaalsbediening op een zondagmorgen niet door kon gaan. Alles werd aangepakt, van hoog tot laag en alles werd nauwkeurig nagegaan. Op droeve wijze geholpen vaak door degenen, die tevoren soms schillenboer waren of dienst gedaan hadden als straatveger en nu de rang of titel van burgemeester hadden verkregen onder dat droevig regime.

Toch ging dat alles niet buiten Gods voorzienigheid om, geliefden. God werkt het kwade niet, maar Hij bestuurt het en laat het toe tot een zeker einde. Nu is de rust teruggekeerd, maar wat zal nu de vrucht zijn, die ons leven openbaart? Zullen wij vergeten, wat er geschied is en versmaden de roepstemmen, die tot ons kwamen? Geen acht geven op de bemoeienissen Gods?

O jonge mensen, bedenkt in deze ure van bevrijding, dat van de hemel op u toegezien wordt, hoe uw verder leven zal zijn. Gods oog slaat zeer nauw acht op. En wat zal het droevig zijn wanneer u er niets uit geleerd zult hebben, maar uw oude weg vervolgt in de zonde en in de ongerechtigheid. Dat wij met ons volk teruggehouden werden van de paden der zonde. Doe niet mee met al die optochten en met al dat feestgejoel, waardoor God niet aan Zijn eer komt, maar integendeel God in het aangezicht wordt geslagen met al de bewezen weldaden.

O Geliefden, als er een optocht georganiseerd werd, gelijk wij lezen in. Hoséa 6: 1 en 2, dan zouden we wel mee mogen doen en roept dan alle mensen maar op. Oordeel zelf maar, of er tegen zulk een optocht bezwaar is, wanneer de kerk zegt: *Komt en laat ons wederkeren tot de Heere, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden; Hij zal ons na twee dagen levend maken, op de derden dag zal Hij ons doen verrijzen en wij zullen voor Zijn aangezicht leven.*

God geve door Zijn wederbarende genade een betrekking in onze harten uit ware dankbaarheid om een verbond met de Heere te maken. En dat verbond maken heeft plaats op onze knieën, voor het aangezicht des Heeren. Een zware schuld ligt er op

ons volk en Gods toorn is nog niet afgewend, al is deze oorlog nu geëindigd. Hart en huis, kerk en staat, land en volk, mochten terugkeren tot de God des levens, tot de God des verbonds.

Dat Gods woord, Zijn naam, dag en geboden weer in eer kwamen, waarde kregen en door ons werden geëerbiedigd. De afgoden mochten begraven worden en de bossen omgehakt. Ja, het mocht eens worden: *henen uit, henen uit!* En wanneer dat plaats mag vinden, o weet dan zeker, overheid en onderdanen, dat dan de Heere Zijn toorn van ons zal afwenden en het goede ons zal doen zien.

De grote massa van ons volk is thans van gedachte, dat nu alles weer het oude wordt, en binnen korte tijd alles weer normaal zal zijn, maar wat zal dat geheel anders zijn straks. Een bittere armoede is er te wachten en een zware strijd zal gestreden moeten worden om een positie in de maatschappij te verkrijgen. Maar dat alles zal niet het ergste zijn, als wij maar in waarheid weer mogen keren tot de Heere.

Blijft het verbond maken met de Heere achterwege, met zorg kunnen wij de toekomst tegemoet zien. Het zijn grote bemoeienissen, die God thans met ons en met ons volk maakt, maar zal het niet leiden tot vernedering, dan voert het tot verharding. En op de verharding volgt zeer zeker de verwoesting. Met rasse schreden gaan wij de toekomst van de Zoon des mensen tegemoet. *Onvervulde beloften moeten weer eerst nog vervuld worden*, maar ook grote weeën en zware plagen zullen komen over de aarde eer die grote dag aanbreekt. God beware ons voor onverschilligheid, maar ook voor zorgeloosheid

Zal het wel zijn mijn onbekeerde medereizigers, naar de grote eeuwigheid, dan moet er in ons hart iets zijn, van wat weleer leefde in de ziel van Juda's Godvruchtige koning.

God mocht nog intijds door Zijn Geest Uwe harten daartoe bewerken en Uw zielen vervullen met Zijn vreze. Israël leefde onder de bediening des verbonds, genoot zelfs vele weldaden, maar in het meerder deel van hen heeft God geen welgevallen gehad; zij zijn gevallen in de woestijn. Er moet wat anders zijn dan godsdienst en belijdenis. De voorgestelde zaken moeten door Gods Geest worden toegepast en praktijk worden in onze harten.

En volk des Heeren, God heeft ons uitgevoerd in een overvloeiende verversing. Wie had het ooit nog durven denken, dat God nog uitkomst en verademing zou schenken. Het was niet om ons bidden en ons smeken. Hij heeft het gedaan, alleen om Zijn grote Naams wil. Dat het ons nauwer aan de God des verbonds verbond. Zijn trouw was groot, ook in de jaren die achter ons liggen. Hij heeft ons niet verstrooid en Zijn goedertierenheden niet gans van ons afgewend. Krachtens Zijn verbond zag Hij in Christus op ons neer. David betuigde in Ps. 119: 106: *Ik heb gezworen en zal het bevestigen, dat Ik onderhouden zou, de rechten Uwer gerechtigheid.*

Laat dat ook de vrucht zijn in onze zielen, gunstgenoten des Heeren. Groot zijn de weldaden, die God ons schonk in de bevrijding van ons land, maar de verlossing van de ziel is groter. O, dat velen van Gods bekommerd en uitziend volk die dag beleven mochten, waarop dat mocht plaats vinden. Dat zou vervulling in ons hart en leven geven. Dan is het niet langer meer een beweeglijk, maar dan zon het zijn een onbeweeglijk koninkrijk. Dan zou het zijn: *Ik dank U Heere, dat Gij toornig op mij geweest zijt; Uw toorn is afgekeerd en Gij troost mij*, Jes. 12:1.

Wat zal het dan een vanzelfsheid zijn, om met Hiskia een verbond met de Heere, de God van Israël te maken. Het zal vloeien uit de onbegrijpelijke liefde des Vaders; uit de ondoorgrondelijke liefde des Zoons en uit de nooit te bevatten bediening des

Heiligen Geestes. God komt er door aan Zijn eer.

Thans hebben wij vrede na al die onvrede van de laatste jaren, toch wordt het hier nooit een paradijs. De ene oorlog zal de anderen volgen, in elke vrede, die tot stand komt, liggen de kiemen verborgen voor een volgende oorlog. Het zal hier strijd en moeite blijven, zolang wij in Mesech moeten dwalen. Maar oprechte bondelingen van Jehowah, zoekt Uw sterkte veel hij de God des verbonds, bij al de strijd, die gestreden moet worden. Leeft uit de bediening van de Verbondsbemiddelaar Jezus, opdat ge Uw hoofd kunt opheffen, te midden van alle beroeringen uit- en inwendig, De Heilige Geest doe u kracht inleven uit het verbond der genade, om te wandelen in gehoorzaamheid, in de weg des verbonds. Hij verzegde in Uw hart al de verbondsbeloften, welke in Christus Jezus ja en amen zijn, Gode tot heerlijkheid.

En straks, volk des Heeren, geve die Gods des verbonds, de God Israëls u een ruime ingang in het hemels Kanaän, in het eeuwig koninkrijk, waar het verbond waarin ge hier begrepen zijt, tot volk ontplooiing zal komen, tot uwe eeuwige vervulling en zaligheid, Maar ook tot lof en aanbidding van de God des verbonds, die te prijzen is tot in der eeuwigheid. Amen.

Nazang Psalm 103: 9.

3. PREDIKATIE

**gehouden na de algehele Vrede in Nederland over 1 Koningen 8: 56-58 op
Zondagavond 6 mei 1945.**

Lezen: 1 Kon. 8: 56-58

Zingen: Psalm 46: 5

Een ure, geliefden, zoals wij thans beleven, is nog nimmer in ons leven beleefd geworden. Het is een ure van dankzegging, vanwege de grote verlossing, die de Heere aan ons volk en aan ons vaderland heeft geschonken. Waren er tevoren enkele delen van ons vaderland bevrijd, thans zijn alle oorlogshandelingen geëindigd in ons ganse vaderland. Bij alle smart, bij alle droefenis en bij al het leed, dat er in ons vaderland en ook in ons midden is, zijn er toch grote redenen om de Naam des Heeren te verheffen.

Het is thans op verzoek van onze wettige regering, dat wij in deze ure de weldadigheden des Heeren, met u wensende te gedenken in het midden van Gods tempel. Inderdaad, de Heere heeft grote dingen aan ons gedaan en God Zelf heeft voor ons en voor ons gehele volk, de druk verlicht. Rechtvaardig had Hij ons over kunnen geven aan een algehele verwoesting, maar Hij heeft zich ontfermd, naar de grootheid Zijner barmhartigheden. God heeft, het is zichtbaar voor een ieder, redenen uit Zichzelf genomen, om ons en ons volk te bevrijden en te verlossen van het ongoedertieren volk, van de mannen des bloeds en des onrechts. Er liggen bijna vijf jaren achter ons, van ongekende ellende, van ongekende smart en van ongekende angst. Maar zie, op wonderlijke wijze heeft God ons genade bewezen en ons volk verlost. Grote vreze was er in onze harten, vooral de laatste tijden, in het bijzonder over het Westen des lands. Wat was de nood er hoog geklommen, maar het heeft God behaagd, om ter goeder ure verlossing te geven zonder dat in die provincies gevochten werd, gelijk als in de andere bevrijde gebieden. Van die ellende werden zij verschoond. Het zijn niet in de eerste plaats, de geallieerde legers geweest en de Canadezen, die dat Westen van ons land hebben bevrijd. Alhoewel zij met hun legers stonden voor de poort van Holland, maar God Zelf heeft ingegrepen. Hij gaf weleer het zwaard bevel, zodat niemand het keren kon, maar het is ook God, die de oorlogen doet ophouden tot aan de einden der aarde. Grote gebeurtenissen hadden er plaats. Mussolini werd gearresteerd en hij werd met zijn staf opgehangen. Goebbels vergiftigde zichzelf met vrouw en kind; Hitler, de man, die weleer de god van Duitsland was, en niet anders gedaan had gelijk Rabsake, dan gesnoefd en gelasterd, werd gelijk men meldde, doodgeschoten door zijn vroegere vrienden, toen men handelde over de capitulatie van Duitsland. God heeft de hoofden des volks weggenomen. God heeft gericht op de wereld en Hij heeft aan ons zuchtend vaderland verlossing gegeven. Wij waren gekomen aan de rand van de dood, maar de Heere heeft geholpen en ons volk uitgered. Hem alleen komt de ere toe. En op dat moment dat nooit meer door ons zal worden vergeten, dat de legerleiding van Duitsland, die overgebleven was, capituleerde en de daartoe vereiste stukken werden ondertekend, waren onze geëerbiedigde Vorstin en onze geliefde Prinses juist in het vaderland teruggekeerd. Ook voor hen zal die tijding wel onvergetelijk blijven. Zaterdagmorgen 5 mei, 's morgens om acht uur zouden de Duitse soldaten de wapens strekken en zich overgeven met alles wat zij hadden. In 1918 was de nederlaag groot,

maar nu was het des te vreselijker, daar men gebruld had over de wereld, dat nooit meer beleefd zou worden en nimmermeer plaats zou hebben, wat in dat jaar 1918 geschied was. De overwinning van Duitsland was boven alle twijfel verheven. Duitsland zou de heerschappij krijgen over de wereld. Een nieuwe orde zou over heel de wereld komen en opgelegd werden; het zouden straks allemaal kameraden zijn. Een heilsstaat zou Duitsland scheppen. Wat een nederlaag en wat een zwarte bladzij in de historie van het derde rijk. Hitler schermde soms met de „Voorzienigheid”, maar God heeft hem uit de weg geruimd en weggeworpen, die gesel van Europa. God heeft een eind gemaakt aan hem en aan hen, die de heerlijkheden niet ontzagen en die als bloedhonden duizenden en tienduizenden uit het leven hebben weggerukt.

Arm Duitsland. dat God heeft vergeten en verlaten en een regime begeerd, dat lijnrecht tegen God en Zijn wetten inging. Gelijk weleer Babel, gaat Duitsland thans onder in een stikdonkere nacht. De rollen worden nu omgekeerd. Dat volk, dat zijn handen sloeg aan het Jodendom, aan de beminden om der vaderen wil, wordt op de vreselijkste wijze bezocht. O, wat zal er nog van overblijven? Het bloed van degenen, die weg zijn en de tranen van degenen die bleven, roepen om het oordeel en om de vernietiging van dat Duitse rijk.

Wonderlijk en wonderbaarlijk zijn wij verlost en bevrijd. Het water kwam tot aan de lippen, maar God stond over ons op. Och, dat wij in waarheid vernederd werden voor het aangezicht van de God Abrahams, Izaks en Jacobs, die de God van Nederland is en blijft. God heeft ons nog niet verworpen, maar Hij gedenkt nog aan Zijn verbond. Dat Vorstenhuis en volk, overheid en onderdanen in die ware zelfvernederd, verootmoedigd door Gods Geest, Zijn naam mochten prijzen. In aller harten mocht het zijn: *wat zullen wij de Heere vergelden, voor al Zijn weldaden aan ons bewezen?* Dat wij een hart kregen om God te vrezen, daar wij het van onszelf niet hebben en ook in deze ure opgelost werden in dat enig zoen- en dankoffer, dat voor Gods aangezicht geldt. Deze ure mocht er, door de genade des Heiligen Geestes, iets zijn van die verootmoediging, maar ook van die behoefte, waarvan onze tekst spreekt in 1 Koningen 8: 56-58:

“Geloofd zij de Heere, die Zijn volk Israël rust gegeven heeft, naar alles dat Hij gesproken heeft; niet een enig woord is er gevallen van al Zijn goede woorden, die Hij gesproken heeft door de dienst van Mozes Zijn knecht.

De Heere onze God zij met ons, gelijk Hij geweest is met onze vaderen; Hij verlate ons niet en begeve ons niet, neigende tot Zich ons hart, om in al Zijn wegen te wandelen, en om te houden Zijn geboden, Zijn inzettingen en Zijn rechten welke Hij onzen vaderen geboden heeft”.

In deze voorgelezen tekstwoorden, hebben wij

Een hartelijke ontboezeming van Israëls koning, bij het ontvangen van de nationale vrede.

- I. Een betamelijke dankzegging.
- II. Een ootmoedig gebed.
- III. Een dringend verzoek.

I. Een betamelijke dankzegging

De woorden van onzen tekst, die in dit avonduur mij enige mochten geven, om de weldadigheden des Heeren te gedenken in het midden Zijns tempels, zijn gesproken door Salomo, de zoon van David, Israëls koning, aan het einde van het gebed, tot God opgezonden bij de inwijding van de tempel. Aan het einde van dat gebed, heeft

Salomo het volk gezegend, de ganze gemeente Israëls, die daar vergaderd was voor het aangezicht des Heeren. In die zegening van Salomo, over dat volk des verbonds uitgesproken, vinden wij allereerst een betamelijke dankzegging.

En in die dankzegging zijn er drie bijzondere zaken, die onze aandacht vragen. Allereerst dankt hij God: *Geloofd zij de Heere.*

Daarna, waarom hij God dankt; *Die Zijn volk Israël rust heeft gegeven.*

En tenslotte, op welke grond hij God dankt; *Naar alles, dat Hij gesproken heeft.*

Allereerst dankt Salomo de Heere. Alle heil, zegen en welvaren van een volk hangt alleen af van de oneindige barmhartigheid en genade Gods. Wat is dan betamelijker, dan dat Hem ook daarvoor worde toegebracht alle lof, dank, eer en heerlijkheid. Wat een diep gevoel vervulde het hart van Salomo, vanwege de genoten weldaden en de bewezen trouw en welk een behoefte was er in zijn ziel, om zich te wenden tot de God van hemel en aarde, als de enige Springbron aller zegeningen, *uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn*, Rom. 11: 36.

Salomo spreekt her God aan als Jehovah. Die Naam ziet op de getrouwheid en onveranderlijkheid Gods en dat Hij verheven is boven allen lof en prijs. Jehovah is waardig te ontvangen, allen lof, prijs, eer en dankzegging. Die Jehovah had Zich ook in Salomo's dagen betoond, als de machtige, de algenoegzame, de getrouwe en de onveranderlijke, in het vervullen van Zijne gedane beloften. Wat een heerlijkheid zag Salomo in Die God en Zijn grootheid vervulde zijn hart. Hij werd gedreven en opgewekt tot de lof van Die God. Hij wenste hem te erkennen en te eerbiedigen als de oorzaak aller zegeningen en weldaden, zoowel in het natuurlijke als in het geestelijke. O, welke diepe indrukken vervulden het hart van Salomo, vanwege de verbondsdeugden en de verbondsbeloften aan de vaders gedaan en die Hij thans vervuld had. God had dat volk rust gegeven. Rust, is meer dan rijkdom, meer dan welvaart, rust is de grote weldaad, die aan een volk kan worden geschonken. In de dagen van de Richteren, was het gedurig strijd. David heeft gevoerd de oorlogen des Heeren. Maar toen Salomo regeerde, zat een ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgenboom. Het was een tijd van vrede.

Rust in God en vrede in onze zielen, dat staat boven alles. Die rust, die vrede ligt voor Gods kinderen in Christus gewaarborgd, Het zijn weldaden door Christus verworven en welk een grote genade is het, wanneer God er ons mee bedelt in de tijd. Het is een rust en een vrede. die de eeuwigheid zal verduren, ja, zij zal eeuwig het deel zijn van het nare volk des Heeren in het Jeruzalem daarboven, waar geen onrust, geen kwelling en geen verstoring ooit meer zal zijn. Hier is de goddeloze als een voortgedreven zee en het is hier beroering op beroering. Gods volk kent er ook iets van. Buiten de dadelijke vereniging met Christus en buiten de gemeenschap met God is het onrust en onvrede. Maar dat eindigt eenmaal voor Gods gunstgenoten. Straks houdt de drijver op en zal de zonde er niet meer zijn.

Rust in ons land en onder een volk is een grote weldaad! Wat brengt oorlog een onrust, een gejaagdheid, een angst en een benauwdheid met zich. Maar nu had God aan Israël rust gegeven, onder de regering van de vredevorst Salomo. Wat een reden, om de Naam des Heeren te loven. Hij alleen had die rust immers aan Zijn volk geschonken. En boven dat alles, het was naar alles wat de Heere gesproken had. Het was de vervulling van Zijn beloften. God had aan Abraham de belofte gedaan, dat Hij hem en zijn zaad na hem tot een God zou zijn; dat Hij hun het land Kanaän met al zijn overvloed en volheid, na uitroeiing der Kanaänietische volken, tot een eeuwige erfelijke bezitting zou geven, met toezegging van allerlei vrede, zegen en welvaart, Gen. 12 7, 13 15. En bij de verbondmaking met Abraham had God die belofte

herhaald: Uw zaad heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan die grote rivier Frath. In het bijzonder had de Heere die belofte gedaan aan Mozes en door hem laten verkondigen aan gans Israël. De vrucht daarvan was, dat Mozes daarom zo ernstig bad dat God de belofte zou vervullen. Denk maar aan Exodus 32: 13: *Gedenkt aan Abraham, aan Izak en aan Israël Uw knechten, welken Gij bij Uzelven gezworen hebt en hebt tot hen gesproken: Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels; en dit gehele land, waarvan ik Gij gezegd heb, zal Ik aan ulieder zaad geven dat zij het erfelijk bezitten in eeuwigheid.* God had door Mozes de vloek bedreigd aan Israël als zij ongehoorzaam waren, maar de zegen, zo zij gehoorzaam bleven, Deut. 11: 26. Zeer nadrukkelijk was te dien opzichte de belofte van rust en vrede en blijdschap in het land Kanaän aan Israël door Mozes gedaan. Daar werd zelfs gesproken van een plaats der rust, in Psalm 32 14, *waar God zou wonen en de stammen zouden opgaan tot de Naam des Heeren.* Het waren goede woorden, die de Heere gesproken had, door de dienst van Mozes, en voor een groot gedeelte waren ze aanstonds na Mozes' dood aan Israël bevestigd, toen zij het land Kanaän mochten innemen en de Heere hun rust gaf van rondom, naar alles wat Hij hun vaders gezworen had. Daar viel niet één woord van al de goede woorden, die de Heere gesproken had tot den huize Israëls. Het kwam altemaal, Jozua 21: 14 en 15. Toch was er in die dagen nog veel te overwinnen. Maar in de dagen van Salomo zag men de volkomen bevestiging van de beloften Gods. O, wat een zegeningen schonk God toen aan dat volk Israël. Wat een vrijheid en een blijheid, toen de zeven volkeren van Kanaän waren uitgeroeid en de overige volkeren overwonnen. Toen hadden zij rust en vrede met alle naburige en andere volken. Wat een voorspoed was er in het ganse land en wat was de bloei van die natie overal zichtbaar.

Was het wonder, Geliefden, dat Salomo de Heere loofde in het midden van de vergadering Israëls? Zijn hart was bereid tot de lof des Heeren. *Alles wat adem heeft, love de Heere.* Ja, God geeft zelf oorzaak en gedurig weer, om Zijn Naam te verheffen. Hij maakt de vrede en hij scheidt het kwaad. Van Hem dalen alle zegeningen af. Israëls had het zo dikwerf ondervonden, dat als het nieuwe goden verkoos, dan was er krijg in de poorten, maar indien ze willig waren en hoorden, dan zouden zij het goede des lands eten. God had het alles vervuld. *Geloofd zij de Heere.*

II. In die ontboezeming van Salomo hebben wij nu in de tweede plaats: **Een ootmoedig gebed.**

Wat onze catechismus zegt in Zondag 45, waar de onderwijzer handelt over het stuk der dankbaarheid, dat het voornaamste stuk der dankbaarheid het gebed is, zien wij in onze tekstwoorden duidelijk bevestigd. Hoeveel reden tot dankbaarheid en erkenning van God een volk ook moge hebben, toch blijft het altijd genoegzame stof over om te bidden.

Onder Salomo had het volk rust gekregen van zijn vijanden, gelijk wij straks reeds hoorden. Israël was gezegend met vrede, vrijheid en rust. God had zulk een heerlijkheid op dat volk gelegd, dat de omwonende volkeren voor hen vreesden. Geen volk durfde het zwaard tegen hen op te heffen. Maar wat was het noodzakelijk, dat de Heere het bestendigde en bij de voortduur met hen was. In diepe vernedering buigt Salomo voor Die Almachtigen en Algenoegzame God, dien Hij noemt met de Naam van Jehovah en Elohim, de Heere onze Verbondsgod, op Wien hij alleen zijn vertrouwen en hoop stelde. In die benoeming van de Naam Jehovah of HEERE, ligt de erkenning, dat die Naam alleen aan God eigen is en dat Hij een eeuwig en onveranderlijk Wezen is. Hij is van Zichzelf en bestaat door Zichzelf. Hij geeft aan alles het Wezen, bestaan en leven, als de Bron en Oorzaak van alle schepselen. Maar

Hij is ook ten opzichte van de genade, dus van Zijn kerk, de „*Ik zal zijn, die Ik zijn zal*”. Hij blijft eeuwig dezelfde. Dat doet ons denken aan Zijn getrouwheid, waarachtigheid, alvermogende algenoegzaamheid in het vervullen en waarmaken van al Zijn gunstige beloften aan Zijn volk en kerk gezworen. Alle beloften zijn in Christus *ja en amen, Gode tot heerlijkheid*. Wat uit Zijn lippen ging, blijft vast en onverbroken en zal zeker vervuld worden op Zijn tijd, tot Zijn eer en heerlijkheid. Jehovah is Gods Gedenknaam, Hos. 12: 6, waarvan Hijzelf zegt: *Jehovah is Mijn Naam en Mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch Mijn lof de gesnedenen beelden*, Jes. 42: 8.

De luister en de heerlijkheid van Gods deugden en volmaaktheden, vooral die Hij tot zaligheid van de zondaar geopenbaard heeft, blinken daardoor op het allerklaart uit. Zie Exod. 33: 17 tot 19 en 3: 5 en 7. Met die Naam van Jehovah was God aan Abraham, Izak en Jacob, Exodus 6: 3 en andere vaders (wat de vervulling van de volle kracht van die Naam betreft) niet bekend geweest, dat Hij Zijn beloften eerst in latere dagen vervuld had en Zich aan de volgende geslachten als de Jehovah, de HEERE, betoond had, gelijk wij reeds hebben opgemerkt.

Om Zijn vertrouwen en hoop nog des te krachtiger uit te drukken, voegde de Godvruchtige en smekende koning er nog een andere Naam bij, namelijk die van Elohim: *onze God*.

Daarmede merkt hij God hier slechts aan als de Vrijmachtige schepper Heere en heerser van alle schepselen, en beschouwt zo in die benaming Gods wijsheid, onveranderlijke waarheid, Zijn eeuwige kracht en Goddelijke almacht, Zijn aanbiddelijke majesteit, onvergetelijke heerlijkheid en beminnelijkheid, wat alles onder die Naam begrepen is. Maar voornamelijk denkt hij aan de God des Verbonds. Zijn gedachten zijn vervuld met het plechtige genadeverbond dat God met de vaders had opgericht en uit kracht daarvan de Heere hun tot een God en zij Hem tot een volk zouden worden en zij zich konden verzekeren van die God allen zegen, gunst en genade te ontvangen, ja een gegronde hoop geven op alle vertroosting en zegeningen.

Dat alles ligt in die Naam opgesloten, gelijk God gedurig genoemd wordt *de God van Abraham, de God van David, de God der vaders en God van Zijn volk Israël*. (Hand. 13: 17). Vandaar ook noemt Salomo de Heere met betrekking op het verbond, uit naam van het ganse volk: *onze God, onze Verbondsgod*. En wel naar waarheid, want de Heere had Zijn verbond en trouw aan vader Abraham toegezegd en zijn zaad beloofd, om hun altijd tot een God te zijn, hun zaad te vermenigvuldigen en hen het land Kanaän te geven tot een erfelijke bezitting. En wat nog veel meer was, in Abrahams Zaad zouden alle geslachten der aarde gezegend worden. Immers toen God tot Abraham bij de verbondmaking zei: *Ik zal, Ik Elohim, u tot een God zijn* (Gen. 17: 6), was dit voor hem en zijn zaad de grootste belofte, en een veilige troostbank voor het anker van zijn hoop en vertrouwen.

Niet zelden wordt daarom God *de God van Zijn volk* genoemd, wegens het genadeverbond dat God in Christus met Zijn uitverkoren erfdeel gemaakt heeft. Zo was dan God ook Israëls God, hun Verbondsgod geworden en kon daarom Salomo op die grond de Heere hier aanspreken als *onze God*.

Uit de aanspraak blijkt duidelijk een sterk vertrouwen, een standvastig geloof en de gegronde hoop, die er voor de levende kerk ligt in de God des verbonds. Waarvan de kerk zingt in Ps. 105: 5:

*God zal Zijn waarheid nimmer krenken,
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken.*

Tot wie kon Salomo, en elk kind van God, zich anders in het gebed beter begeven, dan

tot Hem, Die is en Die was en Die komen zal? Tot de God des verbonds, die alles schenken wil en kan en zal, wat wij tot leven en de gelukzaligheid nodig hebben?

Dat wist de wijze en Godvruchtige koning en daarom gebruikt hij deze beide namen alsof hij zeggen: *O, Heere onze God, Die met onze vaders Abraham, Izak en Jacob, Uw genadig verbond hebt opgericht, en beloofde hun en onze God te zijn van geslacht tot geslacht; gedenk aan Uw gedenknaam Jehovah, ook aan Uw verbond, en dierbare beloften aan onze vaders gedaan; betoon U toch de Jehovah, onze God te zijn in de vervulling van Uw beloften en het meedelen van Uw zegeningen.*

Zie eens geliefden, hoe de Godvruchtige bidder zoekt in te dringen in het binnenste heiligdom, bij de Heere God! Wat een effen baan hij in deze aanspraak maakt tot zijn verzoek, wat hij de Heere had voor te stellen, en wat een heilig geweld hij daarmee op de Heere doet om in zijn smekingen verhoord te worden.

Heeft hij God als Jehovah en Elohim aangemerkt, zo denkt hij meteen aan Gods genade en bijstand en laat zich in alle nederigheid horen: *de Heere onze God zij met ons, gelijk Hij geweest is met onze vaders.*

Dat God met een land en volk is, blijkt wel daaruit, wanneer de Heere hen uit verschillende en menigvuldige zwaarigheden, goedertieren redt en verlost; en onder het dragen van onheilen en rampspoeden, troost en bijstaat, uit alle gevaren krachtadig helpt, tegen vijanden en indringers verdedigt, en Zijn heil en zegeningen zou lichamenlijk als geestelijk toebrengt. Ja, met één woord, in alle voorvallen, ontmoetingen en gelegenheden met Zijn wijsheid, raad, sterkte, almacht en zegeningen bijstaat, weldoet en helpt, tot hun behoudenis en welvaart.

't Is de dierbare belofte door God gegeven in Jesaja 41: 10: *Want Ik hen met u, en zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid.* En zo getuigde Paulus in Romeinen 8: 32. *Zo God voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn?*

Zo was de ootmoedige bede van Salomo, dat die Jehovah, Die Israëls Verbondsgod was, hen ook uit alle voorkomende nood en zwaarigheden wilde redden en uithelpen, door een krachtadige hulp en bijstand troosten, helpen en beschermen, en aan de zijde van Israël tegen hun vijanden wilde zijn en tegen hen verdedigen en hun dekken onder schaduw Zijner hand, hun beveiligen tegen allerlei onheilen en zwaarigheden. Dat Hij land en kerk in vrede en rust en in een gezegende bloeistaat behouden en bewaren wilde en aan haar wilde tonen, dat Hij was een God des heils, zo tijdelijk als geestelijk, dat Hij haar leiden zou door Zijn Geest en eindelijk het eeuwige leven geven.

Zo had de Heere God al menigmaal kostelijke beloften van deze krachtadige hulp en bijstand aan Zijn volk gedaan in verschillende plaatsen van Zijn Woord. In die beloften ligt de grond van alle troost, hoop, bescherming, bewaring en verlossing van 's Heeren Bondsvolk. Daaruit hebben zij ook vrijmoedigheid ontvangen om zich gedurig naar de Heere te wenden, in het bewustzijn dat als God maar voor hen was, niemand tegen hen kon zijn. Zonder Zijn wil kan toch geen schepsel zich roeren of bewegen. Hij voert toch de heerschappij over alle koningen en koninkrijken der wereld, en Hij doet met het heil des hemels en met de inwoners der aarde naar Zijn welbehagen.

Het land is gezegend en het volk is gelukkig, wiens God de Heere is. Zij hebben geen kwaad of onheil te vrezen, maar kunnen zich verheugen in dat grote heil. Hoe klaar was dat gebleken in Salomo's tijd, in de geschiedenis van Israëls volk, gelijk zij ook daarna er de bewijzen van gehad hebben. Het zou ons veel te ver voeren, wanneer wij van stuk tot stuk daarover moesten handelen. Voor ons, die in de waarheid zijn

opgevoed is dat wel bekend.

God was met hun vaders geweest tot hun verlossing, behoudenis en heil. Want menigmaal had God Zijn Gunst betoond, de vijanden verdreven en Zijn volk geplant. Geen wonder geliefden, dat wanneer dat alles aan het oog van Salomo voorbij gaat, dat hij er de Heere voor erkent, maar ook ernstig smeekt dat dit zo blijven mocht. O, wat was er een vreze in zijn hart dat dit niet altijd zo zou blijven. Vanwege de zonden en afwijkingen zouden er dagen komen en tijden van grote benauwdheid en zware bezoeken. Op de verlaten van de Heere volgen er gerichten en onheilen. Zie Psalm 89: 31-33. „Indien zijn kinderen Mijn wet verlaten en in Mijn rechten niet wandelen, indien zij Mijn inzettingen ontheiligen en Mijn geboden niet houden, zo zal Ik hun overtreding met de roede bezoeken en hun ongerechtigheid met plagen.” En zie dat was hetgeen Salomo afbad, namelijk de Goddelijke verlaten en begeving. *Hij verlate ons niet, en Hij begeve ons niet.* Degenen die van God verlaten werden, worden ook van Hem overgegeven. Het zijn de alledroevigste en vreselijkste straffen die ooit een zondaar, een land of volk kunnen overkomen, wanneer het genoemde plaats vindt. Aan Jacob had God het weleer beloofd, maar ook aan Israël en later aan Jozua, dat de Heere hen niet zou begeven en verlaten. Gen. 28: 15, Deut. 31: 6; Joz. 1: 5. Davids ootmoedig gebed was in Ps. 27 9: *Begeef mij niet en verlaat mij niet, o God mijns heils.* Als God een volk begeeft en verlaat, dan wordt het daarin openbaar dat God met Zijn genadige tegenwoordigheid van hen wijkt, als Hij Zijn hulp van hen onttrekt en een volk aan zichzelf overgeeft aan het goeddunken huns harten. Als Hij niet uittrekt met hun heiren ten strijde, maar hen overgeeft in de hand hunner vijanden. Droeviger zaak is er niet bekend op de wereld. *Wee hen, als Ik van hen zal geweken zijn.* Hos. 9: 12. Daar is integendeel geen gelukkiger volk, als een volk bij hetwelk God is en blijft. Degenen, die God aan hun zijde hebben, hebben alles. Wat zij begeren tot hun hulp en bijstand, redding en verlossing ontvangen zij uit zijn hand. *Welgelukzalig is het volk, Wiens God de Heere is, het volk dat Hij zich ten erve verkoren heeft.* Ps. 33: 12. Op dat volk is van toepassing wat eertijds van Israël getuigd werd in, Deut. 33: 27. *De eeuwige God zij uw een woning, en van onder eeuwige armen; en Hij verdrijve de vijand van voor uw aangezicht en zegge: verdelg.*

God met ons, houdt in, dat Hij met Zijn licht, met Zijn heil, met Zijn gunst, met Zijn genaderijke tegenwoordigheid onder Zijn volk zal verblijven. Maar ook vooral onder de midden der genade, met de krachtige werking Zijns Geestes, ter ontdekking. overtuiging, bekering, vertroosting en bevestiging in de genade. Dat Hij verlevendigt de hoop des eeuwigen levens en dat Hij met Zijne hulp, krachtadige bijstand, ondersteuning en bescherming, uitredding en allerlei zegeningen Zijn volk beweldadige. Wat een voortreffelijke zaak, als God met ons is.

Geen wonder dan dat vele heilige mannen deze gadeloze weldaad in hun gebeden en smekingen, zozeer en zo dikwerf in geloof, in hoop en ootmoed van de God des Verbonds hebben afgesmeekt. Zo had dan immers ook de Godvruchtige koning Salomo in die toen zo gewichtige ure geen andere behoefte, dan dat de Heere, de getrouwe Verbondsgod hem en zijn volk, niet zou verlaten, noch begeven.

Het is ook de zielszucht van allen, die God vrezen en beminnen, door alle tijden en eeuwen. Nergens is hun ziel meer op gezet, dan daarop. En naar geen andere zaak gaat hun hart met heilbegerig verlangen uit dan naar de dadelijke gemeenschap en tegenwoordigheid Gods in Christus. In die tegenwoordigheid en gemeenschap ligt alleen hun leven en de vrede van hun hart. Moeten zij dat missen, dan is er veroordeling, dan missen zij de vertroosting en blijdschap des Heiligen Geestes, dan wonen zij in het dorre. In het licht van des Konings aangezicht is er vrede en

blijdschap, en daar wordt de ware bekoring gevonden, die ook in Davids ziel was, in Psalm 119 4: *Verlaat mij toch niet gans in dit leven.*

III. Een dringend verzoek

Had nu de Godvruchtige koning Salomo de Heere gedankt en geloofd voor de vrede en de rust die Hij aan zijn volk Israël had geschonken, en voor de genadige vervulling zijner beloften eermaal aan de vaders gedaan. Hij had ook gebeden om de bestending van Gods zegen, en de afwending der oordelen en gerichtens Gods. Salomo wist, dat het alles Gods werk was, maar dat er ook vereist werd, zou men Gods zegeningen deelachtig worden, dat men in de wegen des Heeren moest wandelen en Zijn inzettingen betrachten. Dat alles is echter geen vrucht van eigen akker, geen product van eigen vermogen of bekwaamheid maar God zelf moet daartoe in staat stellen. Salomo erkende Zijn diepe afhankelijkheid van de kracht des Heeren en wendde zich in ernstige smeking tot Zijn troon. In het laatste vers van onze tekst hebben wij een ernstige smeking. Of, gelijk wij het noemden *een dringend verzoek* om bekwaam gemaakt te worden door Gods geest om welbehaaglijk voor Gods aangezicht te wandelen. Dat dringend verzoek of die ernstige smeking nu valt in twee delen uiteen. Het verzoek zelf is: „*Neigende tot Hem onze harten.*”

Het doel of oogmerk van dat verzoek is: „*Om in al Zijn wegen te wandelen en om te houden aan Zijn geboden, en Zijn zettingen en Zijn rechten, welke Hij onze vaders geboden heeft.*”

Wat het eerste betreft Gods woord leert ons duidelijk dat uit het hart de uitgangen des levens zijn. Wij hebben hier te denken aan het hart en genegenheden van de door God wedergeboren mens. In Jesaja 26 : 9 betuigt de kerk: *Met mijn ziel heb ik U begeerd in de nacht, ook zal ik met mijn Geest die in het binnenste van mij is, U vroeg zoeken.* Dat hart van een mens is van nature voor de Heere gesloten. en afkerig van Hem en Zijne wegen. We hebben een hart dat ondeugdzaam gedachten smeedt en dat vol is van alle boosheid en goddeloosheid. In dat hart heerst van nature de duivel en het is een moordspelonk van allerlei gruwelen. Het hart van Lydia werd geopend door Gods Geest. God verbreekt hij al Zijn uitverkoren volk de koperen deuren en de ijzeren grendelen des harten, van satans macht en heerschappij. En Christus, als Sions eeuwige Koning richt in dat hart Zijn troon op en zwaait daarin de scepter Zijner rechtmatigheid. En wat dan die vrucht is van die wederbarende genade, en van die overwinning door Christus? *Mijn hart is tot Uw dienst en lof bereid.*

Het is Gods eigen werk een zondaar te bekeren, met het geloof te begiften en hem bekwaam te maken om in gehoorzaamheid en onderwerping aan Zijn geboden te wandelen, dat hart moet tot God geneigd worden: „Tot Hem alleen, tot Jehovah, tot Israëls Verbondsgod, Die toch het enige middelpunt moet zijn van alle begeerten der ziel". Tot Hem alleen met afzien van alle afgoden om op Hem alleen ons betrouwen te stellen. Hij moet ons van Zijn wegen leren, en het ons uit genade schenken om Hem recht te kennen in Zijn eisen en beloften, ja om hem te verheffen als die God, die alleen waardig is gediend, geëerd en gevreesd te worden. Salomo smeekt hier dat God hem en het ganse volk verwaardigen mag met ziel en lichaam met hun gehele hart en met al hun krachten Hem te vrezen. Hun hart te buigen en te neigen om volkomen in Zijn wegen te wandelen. Salomo was er wel mee bekend, hoe groot zijn dodelijk onvermogen was. Lust en liefde tot God en Zijn geboden moet de Heere Zelf bij aanvang, alsook bij voortgang werken door Zijn Geest. Dat hart moet telkens maar ingewonnen worden door de alles overwinnende kracht van Christus, om betrekking te hebben op de ere Gods en op de deugden Gods. God Zelf moet dus door Zijn lieve Geest ons hart neigen om in Zijn wegen te wandelen. Dat is dus het doel van Salomo's

dringend verzoek dat hij richt tot de eeuwige Jehovah.

Onder de wegen Gods verstaan wij zijn geopenbaarde wil, die zo menigmaal in de Schrift wordt voorgesteld als *een weg*. Denkt maar, om een enkel voorbeeld slechts te noemen aan Spreuken 8: 25: „Ik doe wandelen op de weg der gerechtigheid, in het midden der paden des rechts". En aan Jeremia 6: 16 „Sta op de wegen en zie toe en vraag naar de oude paden waar toch de goede weg zij en wandel daarin, zo zult gij rust vinden voor Uw ziel.”

- Dat wandelen in de wegen Gods houdt in, allereerst dat die weg aan ons ontdekt is, en dat door Gods genade onze voeten daarop gezet zijn.

- Maar ook betekent het wandelen op die weg dat het plaats vindt met alle vermaak en blijdschap. Van de Moorman van Candacé lezen we in Hand. 8: 39. *Dat hij zijn weg reisde met blijdschap*. De Emmaüsgangers gingen ook met blijdschap van Emmaüs naar Jeruzalem.

- Dat wandelen houdt ook in, het te doen met nauwkeurigheid en voorzichtigheid. De gevaren die hen omringen uit- en inwendig zijn vele, en ze hebben een hart dat hen gedurig terzijde afleidt. Vandaar dat hun gedurige behoefte is: *Schraag op dat spoor mijn wankelende gangen*. O, wat moeten ze bewaard worden om niet af te wijken noch ter linker- noch ter rechterhand.

- Wandelen in de wegen Gods met alle naarstigheid en ijver, gedreven door Gods Geest. Gedurig er op gezet zijn om onberispelijk en onbestraffelijk bevonden te mogen worden voor het aangezicht des Heeren. *Zijt niet traag in het benaarstigen. Zijt vurig van geest*.

- Alle valse paden haten en met lust en liefde te wandelen in Gods geboden. In ons hart iets te hebben van de heilige ijver van hun dierbaar en gezegend Hoofd Christus, Wiens spijze het was te doen de wil Zijns Vaders. Maar Die ook betuigde: *De ijver van Uw huis heeft mij verteerd*. Ps. 69: 5.

- Wandelen dat wil zeggen, niet stil staan dus en verachten in de genade maar toenemen als mestkalveren, toenemen in de kennis en de genade van onze Heere Jezus Christus, En in de leer van het genadeverbond waarin God alleen aan Zijn eer komt. Wandelen met volharding, want die volharden zal tot de einde, die zal zalig worden.

- O, dat wandelen in de wegen des Heeren met verzaking en verlatting van onze eigen wegen waarvan het einde de dood is, wat is het Godverheerlijkend!

- Het is noodzakelijk voor elk mens om in de wegen Gods te wandelen. Niets is profijtelijker in ons leven dan door de Genade Gods zich tot God te keren, en in een heilige levenswandel de verbondseisen waar te nemen, en de Heere te dienen, uit kracht die Hij verleent. Dat alles te verrichten en te betrachten in de geloofsvereniging met Christus naar de voorgeschreven regel des geloofs, gelijk de inhoud daarvan door Mozes in Deuteronomium 1: 12 en 13 is beschreven. “Nu dan Israël wat eist de Heere uw God van u, dan de Heere uw God te vrezen, in al Zijn wegen te wandelen en Hem lief te hebben en de Heere Uw God te dienen met Uw ganse hart en met Uw ganse ziel, om te houden de geboden des Heeren en Zijn inzettingen die Ik U heden gebiede ten goede.”

Al die genoemde zaken behoren tot de wandel in de wegen des Heeren. Ook volgt er in die tekst: *Om te houden Zijn geboden en Zijn inzettingen en rechten*. Door die verschillende uitdrukkingen hebben wij te verstaan, de onderscheiden wetten die God eenmaal op de Sinaï aan Zijn oude Bondsvolk gaf. Namelijk: De zedelijke en de ceremoniële en de burgerlijke wetten. In die omgeving was het duidelijk gebleken wat Gods gerechtigheid eiste maar ook, dat het voorrecht van dat volk Israël boven andere volken ter wereld zeer voortreffelijk was, Psalm 119: 2. *Zo had Hij geen volk gedaan*.

van Godswege geroepen in alle getrouwheid om Gods wegen te betrachten, hun ganse ziel moest er op gericht zijn en hun ganse leven daarna geregeld worden om in gehoorzaamheid aan Gods geboden te leven. Daarop alleen zou de zegen des Heeren rusten. Wat zou het voor het volk des verbonds betamelijker zijn, dan zich geheel en al aan die God te wijden en naar Zijn inzettingen te leven?

Maar daar Salomo het door de ontdekking des Heiligen Geestes wist *dat bij de mens zijn weg niet is en dat het niet is bij een man die wandelt dat hij zijn gangen richt*, ja zelfs dat er bij ons niet de minste bekwaamheid en vermogen te vinden is, om dat te doen daar komt hij met het dringend verzoek tot de Heere om kracht en genade daartoe te mogen ontvangen. De God des verbonds is alleen maar machtig om het hart daartoe te neigen en genade te schenken om in al Zijn wegen te wandelen. *Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen*, zo spreekt de Heere Zelf in Ezechiël 36: 27.

Wij liggen in de staat des doods, onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. En wat is de zielservaring van al Gods kinderen dat die God des verbonds telkens moet invloeien en kracht verlenen om in Zijn wegen te wandelen. „Heere, zo zegt David „Gij hebt geboden dat men Uw bevelen zeer bewaren zou. Och, dat mijn wegen gericht werden om Uw inzettingen te bewaren.” Als God geeft wat Hij eist, dan zal Hij niet tevergeefs geboden hebben.

Wat was Salomo bekommerd, meer over de geestelijke dan over de lichamelijke bloei van Israëls natie. Salomo heeft erkend voor de oren van het ganse volk de uiterlijke voorrechten, die dat volk genieten mocht. Ook daarin, dat zij nu een plaats hadden om de Naam des Heeren aan te roepen, maar dat dit alles te kort schoot voor de eeuwigheid. Als God Zijn Geest onthield van de bediening, dan bleef het volk in zijn grondslag dezelfde. En dat houdt niet anders in dan verwerpelijk, verdoemelijk en verdorven.

Ja, zou de Heere dat volk voortaan niet verlaten, dan moesten zij ook de Heere niet verlaten, maar Hem steeds voor ogen houden, dienen, vrezen, lieven en eerbiedigen. Dan konden zij hoop scheppen dat het hen zou wel gaan en hun kinderen na hen. God ziet alleen naar waarheid in het binnenste. God ziet op het hart. Onder Israël mocht er nooit een dood aas op het altaar geofferd worden maar alleen wat leefde, en zo is het geestelijk ook. Uw gebod is zeer wijd. *Laat ons dan door Hem (door Christus) altijd Gode opofferen, een offerande des lofs, namelijk de vrucht der lippen die Zijn Naam belijden*, Hebr. 13 : 15. Wat moest het de zielszucht zijn van elk schepsel om daartoe door Gods geest bewerkt te worden! Dan zouden wij ervaren wat wij nu samen zingen uit Psalm 119: 1.

Welzalig zijn de oprechten van gemoed, enz.

Toepassing

En nu, geliefden, nu de korte toelichting van onze tekstwoorden, zal een ieder wel kunnen begrijpen, dat wij met volle vrijmoedigheid in deze zo plechtige en gewichtvolle ure wel mogen overnemen hetgeen Salomo betuigde bij de bestendiging van de nationale vrede. Wij hebben alle grond en reden om de Naam des Heeren te verheffen Die wonderlijk bij ons gehandeld heeft. God beware er ons genadig voor om niet in het schepsel, of in het middel, maar alleen in God te eindigen met de grote weldaden die Hij onverdiend uit louter genade ons bewees.

De rust was uit ons land weggenomen. Onrust was er in het land op de straat, in ons huis, in ons hart. Ja, het was zelfs niet mogelijk met rust in de Kerk te zitten. Het was

schrik van rondom. Met angst gingen wij menigmaal naar bed. Wat een rumoer was er menigmaal in de lucht, en wat een gevaar bedreigde ons zelfs in het holle van de nachten, gevaren om van het bed gelicht te worden gelijk dat zo vaak plaats had. Honderden en duizenden niet alleen van onze jongens en mannen, maar vooral ook mensen van rang en stand hadden de moed niet om thuis te slapen. Als roofdieren ging men bij voorkeur in de nacht er op uit, om de mensen te vangen en hun het leven onmogelijk te maken. Mensen doken onder, zelfs paarden werden verstopt, en schepen gebracht op plaatsen, waar wen hoopte dat de vijand ze niet zou vinden. Niemand en niets werd ontzien. Alles werd geroofd, gestolen en ontvreemd met bruut geweld.

Aan welk een vervolgingen stond vooral ook in de eerste tijd het Jodendom bloot. Bij duizenden en tienduizenden werden zij omgebracht. Onmenselijk, barbaars werden zij behandeld. Ontzaglijk was de haat van het Duitse regime tegen de nakomelingen van Abraham, Izak en Jacob. Dezer dagen las ik nog van een blind Joods jongetje van ongeveer 10 jaar, dat onder toezicht van 3 superbarbaren in een kleine ruimte werd rondgeleid en doordat het zijn gezichtsvermogen miste, telkens stapte in puntige voorwerpen, tot groot vermaak der beulen. Wanneer hij tastend zijn weg vervolgde, brandde hij zich steeds aan de gloeiende sigaretten, die ze voor hem hielden, totdat hij tenslotte bloedend en zeer verminkt neerstortte en stierf. En dat is nog maar één geval van de duizenden.

In de Jodenbuurt in Amsterdam waren er tevoren een honderdduizend Israëlieten. Er kwam een tijd dat er niet één meer werd gevonden. Alles uitgestorven, alleen nog wat muren en steenhopen waren er te zien. Misschien dat er nog 10% zal terugkeren. De rest is afgeslacht, vergast, mishandeld en gemarteld. Niemand zal kunnen beschrijven wat een leed er door dat volk is geleden. Het Jodendom moest worden uitgeroeid. De tijd zou komen dat er niet één Jood meer in Europa te vinden zou zijn.

En Gods beloften aangaande het Jodendom dan?

Hitler zou er wel voor zorgen dat Gods beloften zouden falen, en hij zou er wel voor zorgen dat al die beloften onvervuld zouden blijven. Ik zou, geliefden, deze plaats ontwijden, wanneer ik de uitdrukkingen zou weergeven die gedaan zijn over dat Jodendom, en over de gezegende Messias, die uit dit volk is gesproten. Godslasterlijk, Godtergend, Godtartend zijn die uitdrukkingen geweest.

Doch daar is een God die leeft

En op deez' aarde vonnis geeft.

God laat niet met Zich spotten. Dat regime dat in Duitsland zijn kop opstak en waaronder wij lange jaren gezocht hebben was rechtstreeks tegen God gekant. Tegen zijn Woord, tegen Christus, Sions eeuwige Koning.

Soms werden zulke straffen opgelegd dat men gehele of halve zondagen thuis moest zitten, daar toch Gods gebod gebiedt dat wij inzonderheid op de Sabbat, de Dag des Heeren, naarstig tot Gods Huis zouden komen. O, ik weet het, Gods dag was zo ontheiligd en met voeten getreden door ons volk, en God bezocht de zonde. Maar van Duitse zijde was het een indruisen tegen Gods geopenbaarde wil.

Hitler heeft de strijd tegen God aangeboden, maar al wat God in de weg staat, wordt van de aarde weggedaan. *Eer dan uw potten den doornstruik gewaar worden, zal Hij hem, als levend, als in een heten toorn wegstormen;* naar Psalm 58: 10.

Het onschuldig vergoten bloed heeft om wraak geroepen, en God is opgestaan over ons arm Vaderland. God Zelf heeft ons rust gegeven, gelijk weleer het Israel van de oude dag.

De spanning der laatste maanden, weken en dagen werd groot. Wat ging het alles geheel anders dan dat wij het uitgerekend hadden. Alle onze berekeningen hebben

gefaald, en God heeft Zijn Raad volvoerd, ook met ons Vaderland. Wat is er allerwegen gezocht, en wat een onnoemelijk leed kwam er ook in de gebieden die reeds korter of langer tijd bevrijd waren. Ontzaglijk zijn de verwoestingen die werden aangericht. Steden en dorpen zijn van de aarde weggevaagd, en duizenden en tienduizenden hebben geen dak meer boven hun hoofd. Ja, missen het allernodigste zelfs voor het levensonderhoud, en zien hun verwachtingen voor de toekomst de bodem ingeslagen.

Zwaar was de druk, vooral ook in het Westen des lands. Het was niet alleen het water, maar ook de honger die zoveel ellende bracht. Daarbij de vrees, straks nog door het vuur verteerd te worden. Niet minder dan 4 miljoen mensen stonden als voor de poorten des doods. Maar Gij hebt ons uitgevoerd in een overvloeiende verversing. Psalm 66: 12. Zelfs diegenen die met alle godsdienst gebroken hadden moesten wel betuigen: *Dat is Gods vinger!*

Waarom God het gedaan heeft? Niet omdat wij het waardig waren of verdiend hadden. O nee, was God doorgetrokken in de oefening van zijn heilig en onkreukbaar recht, dan was alles aan de verwoesting prijsgegeven. Dan was heel Nederland een puinhoop geworden, en was alles in het bloed gesmoord.

En niet alleen op onze Vaderlandse bodem, maar ook in het buitenland. Een bevel was reeds door Hitler gegeven, dat, eer de Geallieerden Duitsland zouden bezetten, al de krijgsgevangenen doodgeschoten moesten worden. *Wie dat alles verhinderd heeft?*

God in de hemel, Die hoog er is dan alle hogen, en die als Oppersoverein het bestuur heeft ook over heel de wereld.

O Gemeente, nu wij in deze ure samen zijn om Gods grote daden te gedenken, mogen wij wel uitroepen:

Hij handelt nooit met ons naar onze zonden

Hoe zwaar, hoe lang wij ook Zijn wetten schonden

Hij straft ons, maar naar onze zonden niet.

Psalm 103: 5.

God heeft de rust teruggegeven in ons Vaderland. En hoe donker het ook in Gods Kerk is, toch heeft God sommigen van Zijn volk en knechten er nog werkzaamheden mede gegeven, en worstelingen aan Zijn Troon.

Gij allen die in nood en dood verkeerd hebt, u kunt er van verzekerd zijn dat God uw leed aanschouwd heeft, en dat God Zijn volk nog voor u deed zuchten. De binnenkamers zijn nog bezocht en toen dat volk in hun schuld voor God lag, heeft het God behaagd hun zaak over te nemen. Er kwam hoop in het hart dat God zou opstaan, en Hij heeft de verwachting van Zijn volk niet beschaamd. Hij heeft bevestigd wat Hij tot Zijn volk gesproken heeft. *Wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan ons bewezen? Ik zal den beker der verlossing opnemen en de Naam des Heeren aanroepen.* Psalm 116: 12-13.

Geloofd zij de Heere. Het is alles als een droom wat wij beleven mochten, maar toch is het werkelijkheid dat de Heere onze druk verlicht heeft, en ons licht heeft gegeven. Wij hadden het verbond geschonden en verbroken dat God met Nederland, en wij met God gemaakt hadden, en rechtvaardig was de wrake Gods die over ons kwam. Maar God heeft aan Zijn verbond gedacht. Niemand kan het tegenspreken. Dat ons hart vervuld werd met de lof des Heeren, en dat wij door Zijn lieve Geest gedrongen werden om voor Hem in 't stof te buigen.

Jong en oud, klein en groot, de God des Verbonds vernedert ons voor Zijn aangezicht. Het is zulk een dierbaar voorrecht om voor God te bukken. Dat wij God met de bewezen weldaden niet in het aangezicht mochten slaan, en in de zonde en in de ijdelheid de weldaden doorbrengen. Dat wij samen door de wederbarende genade aan

de hemel werden gebonden, met de behoefte van Salomo dat God ons niet mocht verlaten en begeven. Dat Hij in ons Vaderland, in ons huis, in ons hart mocht komen met Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest, gelijk Hij dit aan Zijn kerk beloofd heeft.

De oorlog is thans geëindigd voor ons Volk en Vaderland, maar de vrees bekruipt ons hart, dat het oordeel niet is weggenomen. En geliefden, het oordeel van verharding is vreselijker dan van de oorlog. In het oordeel van de verharding kwam Farao om in de Rode Zee, en Saul op Gilboa. Onder dat oordeel leven wij reeds vele jaren en de verlatingen Gods, en de intrekking van Zijn Geest zijn ontzettend. O, laat een ieder eens inkeren tot zichzelf, en de vraag stellen, wat al die slagen en plagen hebben uitgewerkt. Wat hebben al die onderduikers, en die tewerkgestelden in ons land en in het buitenland, allen die in krijgsgevangenschap zaten, alsook diegenen die in concentratiekampen en gevangenissen hebben gezocht, er uit geleerd? Welke vrucht heeft het nagelaten voor ons allen? Heeft in al die jaren het opkomend geslacht tot God leren roepen, gezocht en gevluht?

Gemeente, wie zal nu in ons midden kunnen zeggen *dat de drukking der melk boter en de drukking der neus bloed heeft voortgebracht?* O, vader en moeder, wie van onze kinderen heeft er in deze oorlog iets geleerd dat de eeuwigheid kan verduren? Wie is er een verloren mens voor God geworden, die al zijn heil en zaligheid alleen in Christus mocht vinden?

Onze zenuwen kunnen wel eens aangedaan zijn, maar dat bedaart wel weer, maar is ons hart geraakt; is God met ons begonnen? Wie kan het verklaren op goede gronden, dat de oorlog met God geëindigd is en dat hij vrede mocht vinden in het bloed des Lams?

Dat mocht onze harten wel bezighouden, daar het met niet minder kan op reis naar die grote eeuwigheid. Helaas, wat wordt daar weinig van bemerkt bij degenen die al de ellende doorleefd hebben in ons Vaderland, zowel als bij degenen die terug mochten keren uit het buitenland. Wat hebben de slagen weinig profijt afgeworpen. Integendeel, de verwoesting is verschrikkelijk, ook zedelijk en moreel. Elke oorlog verdierlijkt en verduivelst de mens. En wij kunnen gerust geloven, dat wij er nog niet zijn. De naweën van de oorlog komen nog. Een ongekende armoede en ellende gaat ons volk tegemoet. Wat is er overgebleven?

Een uitgemergeld, uitgeput, beroofd en geplunderd, maar ook een verwoest land en volk. Nimmer is zulk een zwaar oordeel aanschouwd geworden op de wereld en in Europa, dan in de jaren die nu achter ons liggen. Ons goud is weg en onze voorraden zijn niet meer te inden. Denk maar aan de fabrieken die in puin liggen, aan de bedrijven die te gronde gingen, aan de boerderijen die verwoest werden, aan het land dat onder water gezet werd, aan de scheepvaart die een onberekenbare schade geleden heeft.

Ja, waar zal ik beginnen en waar zal ik eindigen? Wij zijn bezocht op een vreselijke wijze. Het was een verwoesting op allerlei gebied van de Almachtige. God heeft afgebroken, en wie zal het nu opbouwen? God is op ons vergramd geweest. En wat die oorlog ook meegebracht? Dat er een geslacht langs de straten loopt, dat geen lust meer heeft om in het zweet des aanschijns zijn brood te eten. Wat een opstand en ontevredenheid. Werken dat laat men over aan een ander.

Een droeve geest, een geest uit de afgrond wordt overal openbaar. Een directeur van een sanatorium klaagde dezer dagen, dat men bijna geen personeel meer krijgen kan. Onze meisjes over het algemeen, zo sprak die man, zijn nergens anders op belust, dan op dansen en springen, op zwangerschap, sigaretten roken, enz. En inderdaad, wat

wordt het getal klein van degenen wier consciëntie nog spreekt, en die blijven staan voor de zonde. Wat is het leven van velen van onze jongens en mannen geweest tijdens hun ballingschap? Met ontzetting moeten wij het soms vernemen hoe men zich heeft uitgeleefd, en om God en Zijn gebod zich niet heeft bekommerd.

O, erkent Gods goedheid en bewaring als u staande mocht blijven in den vreemde! Het was omdat God een enge band om uw lendenen kwam te leggen.

En daarbij, van alle zijden dreigen gevaren, ook op staatkundig gebied, wat betreft het leven der volkeren. God mocht het nog verhoeden, maar 't is Hem alleen bekend, hoe kort de verademing zal duren die Hij ons gaf.

O, God mocht met ons en met ons Vaderland zijn. En de erkenning van Die Hoge God mocht eens gehoord worden ook uit de mond van onze Geëerbiedigde Vorstin, en van al degenen die in hoogheid zijn gezeten. Ons Vorstenhuis mocht verwaardigd worden ons volk terug te roepen van het heilloze pad der zonde, en te wijzen op de weg der gerechtigheid, waarin de Heere allen Zijn gunst maar zal betonen.

God mocht daartoe Zijn genade in Christus nog verheerlijken. Dat God ons niet mocht verlaten en begeven. Dat Zijn Woord vrucht mocht dragen tot waarachtige bekering en tot bevestiging van Zijn Volk. Wat hebben wij in onze roemruchte historie vele duidelijke ben wijzen wat het betekent wanneer de Heere met een land en volk is!

Dat God in het bijzonder Zijn kerk nog eens stelde tot een lof op aarde, en dat God eens samenbracht wat bij elkander hoort. Wat zou het groot zijn als Gods knechten en kinderen nog eens op hun plaats gebracht werden en samengebonden door de band der liefde en des vredes, uit kracht van de geloofsvereniging in Christus.

O, dat er kwam een breken met de zonde en een verlaten van de ongerechtigheid! Met bange vrees kan ons hart vervuld worden als wij zien op de droevige en vreselijke openbaringen van de mens der zonde. Hoeveel gesloten en verstokte consciënties zijn er zelfs onder de waarheid? De losbandigheid neemt hand over hand toe. Vroom en goddeloos verhardt in de zonde en maakt zich rijp voor het oordeel der verwoesting.

Die zijn weg wel aanstelt, zal God Zijn heil doen zien. O Gemeente zo wij doorgaan in de zonde, en zo wij weigeren om voor God te bukken na zoveel slagen en beproevingen, dan hebben wij de zwaarste oordelen te wachten. Dan zijn de druk en de benauwdheid nog wel zwaarder dan de tirannie van Duitsland, waaronder wij zoveel jaren gezocht hebben.

Och, de Heere brenge ons met ons volk tot de erkenning van Zijn Naam. Hij binde ons aan Zijn troon en doe ons in ootmoed wandelen in Zijne wegen, die strekken tot Zijn eer en heerlijkheid.

Dan zal de Heere ons het goede weer doen zien

Dan zal ons 't land zijn volle garven biën.

Dan zal de gerechtigheid uit de aarde spuiten.

O jong en oud, zoekt toch de Heere en leeft, en treedt op de weg des vredes en des verstands.

Bekommerd volk des Heeren, de wapenen zijn nu ingeleverd en de rust is wedergekeerd op onzen Vaderlandse bodem. In uw hart is nog een gemis. Met al wat beleefd werd. mist uwe ziel de bestendige vrede met God. En daar ziet uw ziel toch naar uit, dat die dag nog eens aan mag breken. De rust voor uw ziel is door Christus verworven, en ligt alleen in God Drie-enig. O, die onvrede en die onrust buiten God, en buiten de gerechtigheid van Christus, wat is dal een zwaar leven! En dan die slingeren en benauwingen des Satans, die vloekende wet en die veroordeelde

consciëntie, dat eisend recht van God in uw ziel! Dat het ogenblik nog eens spoedig aanbrak, dat het ook in uw hart en op uw lippen zijn mocht: *Geloofd zij de Heere, die mijn ziele rust heeft gegeven.*

O, in die rust des geloofs wordt God verheerlijkt, maar ligt ook de wezenlijke verzoening voor uw hart.

Volk van God. God heeft Zijn goedertierenheid grotelijks bewezen. Wij mogen het nog beleven. Velen zijn ingezameld van Gods huisraad. De eeuwige rust zijn zij ingegaan. Het bidden is voor hen geëindigd en het zuchten zijn zij voor eeuwig te boven. 't Is nu eeuwig een loven en prijzen van God Drie-enig ongestoord in de eeuwige vrede. God heeft nog doorgeholpen in deze bange jaren, volk des Heeren. Zijn trouw en goedheid was groot. In dagen van honger en kommer heeft Hij nog ondersteund en menigmaal wonderlijk uitkomst gegeven 't Is bevestigd dat Zijn oog over u open was. Hij kende uw adres en wist uwe noden. Het water kwam ons soms aan de lippen, maar de raven brachten brood en vlees. En die koek bij de weduwe te Zarfat heeft de getrouwe Verbondsgod u niet onthouden. Uw Borg had het alles voor u verworven en nooit hebt u tevergeefs uw nood aan Hem geklaagd. De God van Elia leeft nog! *Och, of nu al wat in mij is Hem prees!*

Hadden wij een mond en een tong om Zijn Naam naar waarde te prijzen. Hij is geen dorre woestijn of land van uiterste donkerheid. Dat wij in God met alles mochten eindigen. Dat ons hart met heilige bekommering vervuld werd, dat die getrouwe God hij ons blijven mocht. O, dat we van Hem niet dwaalden. *'t Is mij goed nabij God te wezen.*

De Heere neige ons hart om in Zijn wegen te wandelen, en Zijn geboden te betrachten uit kracht die God verleent. Dat ons leven een getuigenis zij tegenover de wereld, en dat God mocht wederkeren tot Sion met ontfermingen. Sion is als een akker geploegd en het zwijn uit het woud heeft alles uitgewroet. Ps. 80: 14,

God mocht de vervullen muren van Jeruzalem nog eens opbouwen. Hij schenke door Zijn Geest het gebed van de Emmaüsgangers. *Heere blijf bij ons, want het is bij de avond en de dag is gedaald.*

Zware tijden wachten ons nog, naar luid van Gods getuigenis. Maar wat dan nog doorleefd zal moeten worden, geen nood. *Uw stok en Uw staf die vertroosten mij.*

Dan zal de Drie-enige God en Getrouwe Verbonds Jehova zijn volk sterkte geven en zegenen met vrede. Dat wij de voetstappen van Christus mogen drukken en uit Hem leven, Die alleen het leven is. Dan zal er ook een wandelen zijn in de weg van heiligmaking, En zonder heiligmaking zal niemand God zien.

De tijd roept ons om te eindigen. God gedenke weduwen en wezen. Hij sterke ouders in hun droefheid hij het gemis van dierbare kinderen. Hij brenge uw mannen en zonen die nog leven uit het buitenland terug. God heilige de diepe wegen aan uw hart. Hij zegene Zijn Woord tot bekering en bevestigte het tot een heilige wandel in Zijn vreze. Hij verlevendige het verlangen in onze harten naar de eeuwige rust die er overblijft voor het volk van God, en verwaardige ons straks als wij Gods Raad hebben uitgediend hier op aarde, om in te gaan in de eeuwige vrede, waar Zijn Naam eeuwig zal geloofd en geprezen worden. Amen.

Nazang Psalm 86:6.